

Viure és provar-ho infinites vegades

GRAMENETUM

REVISTA DE SANTA COLOMA CIUTAT UNIVERSITÀRIA

especial

Màrius Sampere

abril del 2019

Màrius Sampere

Fotografia: GENERACIÓ (H)ORIGINAL

SUMARI

Presentació

Editorial

Entrada. Jordi Valls

Una segona certesa. Joan-Elies Adell

Màrius Sampere, l'home que es pensa. Carles Duarte

La gran poesia de Màrius Sampere. Vicenç Llorca

M'assajo, m'invento, m'esgarrio. Agustina Rico

Màrius Sampere, poeta colomenc. Margarida Codina

Altres cares d'en Màrius Sampere. Gemma Blat

El fotògraf del carrer del Mar. Paco Fanès

Poesia i escultura. Josep M. Camí

Màrius Sampere: IN-FLUÈNCIA. David Madueño Sentís

_pàg.4

_pàg.5

_pàg.6

_pàg.7

_pàg.9

_pàg.12

_pàg.15

_pàg.17

_pàg.19

_pàg.21

_pàg.25

Màrius Sampere i la resiliència poètica a Santa Coloma

En el marc de la celebració de la Diada de Sant Jordi, des de Santa Coloma de Gramenet volem retre homenatge a un dels poetes més vinculats, en l'àmbit literari i personal amb la nostra ciutat. En aquestes pàgines, a través d'autors i autores, escriptors, poetes, periodistes i professors de renom que el van conèixer o estudiar, volem fer valdre la seva obra i contribució al nostre municipi i l'empremta que ens ha deixat.

Tot i que Màrius Sampere va néixer a Barcelona (1928-2018), va desenvolupar part de la seva vida professional i familiar a Santa Coloma de Gramenet, sobretot des de finals dels anys seixanta. La seva llarga trajectòria, com a poeta i escriptor va estar unida a la nostra ciutat, que li va servir d'inspiració i en la qual es va implicar a partir de diferents projectes culturals del municipi, aportant sempre el seu talent i creativitat. Santa Coloma va ser font d'inspiració per escriure **"Poemes de Santa Coloma"** (Centre Excursionista Puig Castellar, 2004) un homenatge als vincles personals, professionals i artístics que el poeta ha mantingut amb el nostre municipi.

La ciutat també li ha retornat la seva estima celebrant durant diferents edicions el Premi Internacional de Poesia Màrius Sampere, organitzat per l'Ajuntament i l'editorial Garua Libros, en el seu honor. Aquest certamen es va convertir en un referent dels premis literaris, dins i fora de Catalunya i en una de les propostes més representatives de l'oferta cultural de la nostra ciutat. A la darrera edició dels guardons, es va crear **"el passatge de la paraula"** al Parc Fluvial del Besòs, una instal·lació que reproduceix un fragment final d'un poema del Màrius que diu **"Viure és provar-ho infinites vegades"**. Aquesta instal·lació s'ha convertit en el passatge de la paraula que dona la benvinguda a la ciutat i alhora transmet una manera d'entendre la vida. Enguany, també el podeu trobar presidint, amb la seva mirada penetrant i transparent, la Biblioteca Central, resultat de la creació artística d'Inocuo.

A més d'aquest homenatge permanent al parc Fluvial i el recent a la biblioteca, el 2010 com Ajuntament vam atorgar-li la màxima distinció que podem fer com a ciutat, el lliurament de la Medalla d'Or, que fou la primera que vam atorgar en democràcia en reconeixement honorífic a la seva obra, trajectòria creativa i personal, així com la seva estreta vinculació amb Santa Coloma.

És evident la influència de Santa Coloma i de la seva gent en tota l'obra de Màrius, però més evident és el llegat imprescindible que ens ha deixat a través dels seus poemes, a vegades durs i esquerps però del tot imprescindibles. L'escriptor Lluís Calvo resumia molt bé la seva essència amb paraules molt precises: **"Màrius Sampere és un autor que sempre es llança a les piscines més glaçades. Un tità que defuig les certeses i els terrenys fressats. Tot plegat amb una llibertat miraculosa i sense complexos. Una lliçó per als i les poetes actuals"**.

Des de **'Gramenetum'**, volem que el seu nom i la seva obra sempre siguin recordats, com una lliçó de vida i de compromís amb la ciutat de Santa Coloma. Màrius, siguis on siguis, volem que ens continuïs sacsejant-nos i interpel·lant-nos, amb les teves paraules i manera de veure el món. Perquè més que mai, continues sent imprescindible!

Núria Parlon Gil
Alcaldeessa de Santa Coloma de Gramenet

Editorial

Màrius Sampere

Va morir tot just fa uns mesos.
Poeta i escriptor.

El recordem des de fa dècades, quan va venir a Santa Coloma a fer feines i treballs, com a fotògraf primer i, després, a L'Heura, Centre de Normalització Lingüística.

Això li va permetre teixir moltes complicitats amb la nostra ciutat i la seva gent

A Santa Coloma, en aquells moments, tot eren problemes com a conseqüència d'una creixent acumulació de desordre i dificultats.

Era un indret esquerp i rebregat. Màrius Sampere ho va viure.

S'ho va fer seu, ho va patir i ho va fer traspuar en la seva obra literària?

Ros, d'ulls blaus i la cara solcada de plecs i replecs. Veu fosca, serena i potent, en especial quan llegia en veu alta fragments de la seva obra. Tenia un caràcter doble, sempre afable però molt dur quan ho creia imprescindible.

Com a creador era un investigador que investigava pensaments, sentiments i paraules i ho destil·lava tot en el laboratori del mots:

"La seva preocupació bàsica és el sentit de la vida, al voltant de la qual es barregen dues qüestions fonamentals: qui ens ha creat des d'una perspectiva religiosa i qui ens ha donat la vida des d'una perspectiva purament terrenal"
(Margarida Codina, 2006)

Va rebre molts reconeixements per la seva aportació a la literatura catalana. Així i tot, ens sembla, ara més que mai, cal continuar en la reflexió, l'estudi, el coneixement i l'atenció de la seva obra. Més que més, com a complement, també, cal obrir un interrogant.

Com va influir la ciutat, Santa Coloma i la seva gent, en l'obra de Màrius Sampere?

Des de GRAMENETUM ESPECIAL hi volem participar i hi aportem tres propòsits. Retre un respectuós homenatge a Màrius Sampere, divulgar i destacar la seva obra i plantejar l'interrogant que fa un moment hem comentat: la influència de Santa Coloma i la seva gent en la seva obra.

Publiquem aquest exemplar per a sotmetre a la consideració dels lectors l'opinió i els comentaris de diversos autors sobre l'obra de Màrius Sampere. En destaquem la pluralitat i la vàlua de les aportacions.

Obren un ventall divers de suggeriments, una combinació innovadora de matisos i de bon resultat final. Els manifestem un sincer agraïment per la seva participació i pels originals que ens han lliurat.

Més encara, també, en especial, agraïm a en Jordi Valls l'esplèndida tasca de coordinació que ha fet per a preparar l'edició. En darrer lloc, un altre cop, destaquem la col·laboració desinteressada de tots. Sense ells no ho hauríem aconseguit.

Joan Carles Mas

GRAMENETUM

Revista Científica del CAE
(Comitè Assessor d'Estudis "Ciutat Universitària").

Coordinador: Joan Carles Mas

Coordinadors del CAE: Dr. Màrius Rubiralta, Dr. Josep Maria Cortés, Pilar López, Joaquín García.

Secretaria de Redacció: Cristina López

Amb la col·laboració de la Direcció de Ciutat Universitària de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

ciutatuniversitaria@gramenet.cat
www.gramenet.cat/ciutatuniversitaria

La propietat intel·lectual dels articles, així com la responsabilitat sobre els seus continguts, pertanyen exclusivament i única als autors o autores dels mateixos. Ciutat Universitària només és el vehicle per a la publicació i difusió dels estudis, dossiers i articles cedits per al coneixement global que pretén impulsar la revista. Tot i així, el CAE es reserva el dret d'admissió d'aquells articles que no compleixin amb els criteris o amb la filosofia d'aquesta publicació.

Entrada al monogràfic

Jordi Valls

Dic Màrius Sampere, i les paraules ressonen encara com un eco inexhaurible. Allà on reposo l'esguard, el veig.

Sampere forma part del paisatge. Miro el riu Besòs i reverbera en les paraules d'un vers fugitiu del llibre "Jerarquies" a la llera

de Santa Coloma i ben visible des del Pont, "Viure és provar-ho infinites vegades."

I al lluny, tocant a mar, les torres de la Tèrmica a la platja de Sant Adrià i els versos irascibles i commovedors del poeta, *"Temple, oracle!, dits/ en trinitat, ¿te'n recordes/ germà?, assenyalen -acusen-, d'aquest inseparable/ segment de terra fulminada, la grisor/ solar."*

O mirant a la muntanya, al Puig Castellar, on descansa el poema el "Sender" i com un amplificador eficaç vertebra altre cop totes les possibilitats de la vida *"Partim, el món és gran. / Tot camí és llum."*

I tanco els ulls. I encara el veig passejant a la vora de l'Espai Betúlia de Badalona o recollint el Premi Singladura al Teatre Zorrilla.

O, ara mateix, com una aparició sublunar en el mural de la Biblioteca Central de Santa Coloma.

I encara, sense aturall, anem serpentejant pel Guinardó, al Carrer Garcilaso, per prendre un entrepà de pernil i fer la cerveseta contraindicada pel metge.

Sampere, amic de tothom, va estimular amb les seves vivències i la poesia la recuperació d'una cultura catalana que agonitzava en el pou cec del franquisme i la nostàlgia en companyia dels actius badalonins: Joan Argenté, Josep Gual, la colla del Grup Estrop, o a Santa Coloma, amb l'amistat de Jaume Sayrach i els batecs vertebradors de la Revista Grama.

Aquest monogràfic ha volgut donar veu a diferents aspectes de la creativitat de Màrius Sampere

escampada a Santa Coloma i a les ciutats del Barcelonès Nord.

Les aportacions que amablement ens han fet arribar els articulistes tenien com a missió posar més llum on només hi havia clarianes, just abans que no siguin més que records de records i finalment anecdotisme vaporitzat.

També ha de ser un motiu de reconeixement a les persones que aquests darrers anys han valorat i donat dimensió a l'obra poètica de Màrius Sampere, especialment: Carles Duarte, Mireia Vidal-Conte, Àlex Susanna, Sam Abrams, Vicenç Llorca, Jaume Subirana, Isidor Cònsul, Vinyet Panyella, i me'n deixo molts, i estimats pel poeta, però cal que ens endinsem en aquest número especial de **"Gramenetum"** i assaborim els articles ben cuinats de Joan Elies Adell que ens recorda el magnífic Simposi a Màrius Sampere realitzat a Museu de la Torre Balldovina i la conveniència de motivar-ne una nova edició, de Carles Duarte que destaca la força aforística en la prosa del poeta, també a l'anàlisi lúcida de Vicenç Llorca sobre el nucli dur de la poesia de Sampere, o l'exhaustiva ressenya d'Agustina Rico a partir del llibre **"L'escala de cargol"** on es mostren els articles del poeta a la Revista Grama, o la mirada colomenca de Sampere en l'anàlisi de Margarida Codina, o l'aportació de Gemma Blat sobre la relació de l'astrologia amb el poeta a partir del llibre **"La taula i les estrelles"**, o de la ploma de Paco Fanés la vertent badalonina de Sampere en un repàs actual i històric de la presència del poeta a la ciutat veïna, o la relació artística de tàndem entre l'escultor Josep M. Camí i l'aguda intuïció de Sampere, o les influències poètiques del demiürg a les noves generacions des de la perspectiva del crític i poeta David Madueño.

Em sembla que ha quedat un monogràfic molt complet.

A tots els articulistes els agraeixo especialment aquesta mostra tan àmplia sobre Màrius Sampere des de l'àmbit del nostre paisatge de ciutats estimades al voltant del riu Besòs, la muntanya i el mar.

Una segona certesa

“Primer Congrés
Màrius Sampere”
Joan-Elies Adell

Com bé sabeu des de Santa Coloma de Gramenet, una de les iniciatives de més volada que va impulsar l'Ajuntament de la vostra ciutat, la dècada passada, fou impulsar les “**Samperíades**”, unes jornades culturals que van aplegar un conjunt d'activitats de caràcter

essencialment literari, i que pivotaven a l'entorn de la figura de Màrius Sampere. L'objectiu, a més de posar en el centre del mapa cultural català a Santa Coloma, amb tot el que això significava, era, paral·lelament, el de donar a conèixer l'obra literària, la personalitat, així com la dimensió humana i intel·lectual d'aquest poeta que havia mantingut, al llarg de la vida, un vincle transcendent amb la Gramenet del Besós.

Les Samperíades estaven vinculades al Premi Internacional Màrius Sampere que, tot i tenir poca continuïtat, va assolir un èxit destacable de convocatòria en les edicions celebrades. Tot coincidint amb la III edició dels premis, a l'octubre de l'any 2007, va tenir lloc al Museu Torre Balldovina el primer, i esperem que no sigui pas l'últim, Simposi Màrius Sampere, amb la participació de reconegudes figures i estudiosos de l'obra de l'autor.

L'organització va anar a càrrec de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, impulsat per l'aleshores Regidora de Cultura, la Sra. Montserrat Olivé, i la Universitat Oberta de Catalunya, de la mà de D. Sam Abrams i de mi mateix, i també s'hi va afegir, entre d'altres, l'**ACOLITE** (Associació Colomenca de Literatura), l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; el Centre Català del Pen Club i la Institució de les Lletres Catalanes, que donen un clar testimoni de l'interès, per part de la societat literària d'aquells

dies, de donar un impuls a l'estudi de l'obra d'aquest autor, que també havia de significar una nova valoració de la seva qualitat i transcendència al si del nostre panorama literari.

La iniciativa tenia els seus riscos, perquè com va explicar amb encert Isidor Cònsul, un dels seus editors, calia tenir en compte que *“no és senzill explicar la poesia de Màrius Sampere i sempre m'ha semblat que era més factible fer-se'n solidari”*.

El programa que es va presentar d'aquest primer intent d'estudi coral de l'obra de Màrius Sampere, precisament per això, volia oferir lectures diverses del nostre autor; de la més acadèmica a la més reivindicativa, d'aquella que ens podien brindar els autors més consolidats fins la mirada de les noves generacions de poetes que, parafrasejant Cònsul, se n'havien fet solidaris.

El foc el va obrir l'esplèndida conferència inaugural de Pere Ballart, **“Sobre la ‘pura follia’ lírica de Màrius Sampere”** en la qual el professor de Teoria de la Literatura de la Universitat Autònoma de Barcelona, ens va oferir un dibuix de la poètica del nostre autor i, entre altres idees moltes inèdites i suggeridores, en podríem destacar una: la manera singular de construir el poema de Sampere que, segons Ballart *“ja neix a dalt de tot, instal·lat en la categoria, en la declaració (literal o figurada, però força explícita) d'un tema d'abast immediatament col·lectiu, existencial; que més endavant pot tenir alguna o diverses concrecions particular”*.

Les intervencions de la resta de participants es van distribuir en quatre taules rodones. La primera es va centrar en l'estudi i l'anàlisi de la recepció de l'obra de Màrius Sampere (des del silenci inicial a la tardana recuperació), en la qual van participar Vicenç Llorca, que és el primer a reivindicar-lo d'una manera clara; així com Àlex Susanna, l'editor que el va recuperar a mitjans dels anys vuitanta juntament amb Ricard Ripoll, que s'hi va referir a l'època en què Sampere va sofrir un **“exili crític interior”** on no tenir altre remei que exercir de franc tirador i Margalida Codina, que va afirmar que Màrius Sampere és el gran poeta metafísic del nostre temps, ja que l'enigma de la vida és el motor que el porta a escriure vers rere vers, poema rere poema.

La taula rodona amb què es tancava la primera de les dues jornades fou coordinada pel poeta i professor Jordi Julià i es va centrar en la qüestió del pensament i la forma en l'obra de Màrius Sampere. Hi van participar la poeta Susanna Rafart, Lluís Solà, poeta i director de la revista Reduccions, que es va centrar en l'intent de Màrius Sampere de fer aparèixer la

realitat en la seva poesia i l'actual Consellera de Cultura del Govern de Catalunya, Laura Borràs, que va definir la poesia de Sempere com sorprenent i mai **"no prevista"**, tot aprofundint en la presència de la tristesa com a base de la seva poètica. També jo vaig intervenir en aquella taula rodona, fent cinc cèntims de la forta presència de la reflexió metaliterària en alguns dels seus poemes.

La jornada del 4 d'octubre de 2007, coordinada per l'escriptor i crític Lluís Calvo, es va centrar en la qüestió del realisme i la transcendència en l'obra de Sempere. Hi van participar els poetes Carles Camps Mundó, que va definir el va definir com un **"poeta metafísicament físic. No teològic"**; David Jou, que va subratllar el component còsmic en els versos de Sempere *"Mai no he buscat la transcendència: és ella qui em truca a la porta"*; D. Sam Abrams, que va voler subratllar el tarannà sempre vitalista del poeta homenatjat, mentre que Isidor Consul, ens explicava que la poesia de Sempere és una poesia que *"tragina el dolor de viure en l'obscuritat i la incertesa, en l'orfanat de Déu i el frau de l'existència"* però que, malgrat això, estem davant d'uns poemes que *"s'entendreixen amb detalls familiar que recorden l'ombra captiva dels pares i els moments de plenitud de l'amor"*.

El Simposi es va tancar amb una mirada actual i un desig de projecció futura: Màrius Sempere des del segle XXI. El ponent fou el poeta, Hèctor Bofill; amb la participació de l'escriptor David Castillo, aleshores director del Suplement Cultural de l'Avui; Joan Duran i Ferrer, poeta; Pere Joan Martorell, poeta i narrador i aleshores Director General de Cultura del Govern Balear; Margalida Pons, poeta i professora de Teoria de la Literatura a la UIB i Jordi Valls, poeta i crític. En les seves intervencions es va subratllar l'actualitat de la proposta literària de Màrius Sempere, i la penetració i l'ascendent que la seva poesia suscitava en els lectors i poetes joves d'aleshores. També es va remarcar molt el fet que la força de la seva poesia neix de la necessitat d'haver-ne d'escriure; una necessitat de sincerar-se que manté la seva vigència i il·lumina amb precisió la pròpia solidesa literària. En constatar que la poesia li és necessària perquè li flueix en paral·lel als mateixos interrogants que li planteja l'existència, perquè mira de respondre a les sagnants paradoxes de la vida i a la incògnita de la mort, una perspectiva fa que les seves preocupacions siguin properes a molts poetes joves.

Avui, a més de deu anys vista de la celebració d'aquell primer Simposi, es pot constatar que l'impacte i la influència de la poesia de Sempere en les noves llegendes d'escriptors ha estat important,

transcendent i necessària. Alguns mesos més tard, ja entrats en l'any 2008, es va publicar a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, el llibre que recull aquelles 18 lectures diverses i complementàries del poeta, que porta el títol **"L'única certesa..."**, i que fou curat per D. Sam Abrams i jo mateix. Un llibre que, com es deia en la presentació, volia esdevenir un primer intent de nodrir un cos de literatura crítica que expliqui a fons, amb deteniment i rigor, l'extraordinària riquesa i l'abast artístic, intel·lectual i humà de l'obra de Màrius Sempere.

Ara, quan Màrius Sempere ens ha deixat físicament; ara, quan la poesia de Màrius Sempere és més viva i punyent que mai, hem de treballar tots plegats per tirar endavant, ben aviat, un segon Simposi que ens permeti renovar i actualitzar la mirada crítica sobre el poeta de Santa Coloma, que aprofundeixi encara més en la importància que va adquirint en la configuració present de la tradició de la poesia catalana moderna i contemporània: **una segona certesa.**

Màrius Sempere, l'home que es pensa

Carles Duarte i Montserrat

Màrius Sempere és un dels grans poetes europeus contemporanis i hem tingut el privilegi de viure'l des de la proximitat d'algú que ha fet de Barcelona, Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant Adrià de Besòs el seu particular univers humà i literari. Arrelat a

un paisatge urbà entreteixit amb el mar, un escenari compartit d'experiència individual i col·lectiva on el goig i el dolor conviuen i es confonen, Sampere afronta en la seva obra els temes fonamentals de la gran literatura, la que travessa els segles i roman vigent perquè s'endinsa honestament, agosaradament en l'essència del que som. Ho fa des de la llum de la raó i des del batec de l'emoció autèntica. Ho fa amb l'ambició i l'angoixa del qui frega amb els dits el gest aspre i imprecís de la veritat. Les aproximacions possibles a l'obra i a la personalitat de Màrius Sampere són pràcticament infinites. En aquesta ocasió, però, em vull aturar no tant en l'home que experimentava amb la paraula i en el treball formal del vers com amb el pensador que incansablement aprofundia en la reflexió crítica sobre la pròpia existència per fer-ne prosas més o menys extenses, que en algun cas va aplegar en llibres com **Pandemòni**, o la dansa del si mateix (Palma de Mallorca, Leonard Muntaner, 2008).

Entre els textos que tenia al seu despatx quan es va anar afeblint i emmalaltint fins a acabar-se unint al silenci, hi ha força aforismes i anotacions, que em sembla que tenen un interès per l'oportunitat que ens ofereixen de sentir de prop la seva lucidesa i la seva saviesa corpredores davant de la consciència que el seu temps es consumia. Entrar-hi ara ens dona l'oportunitat de veure com la seva mirada sobre el món se'ns il·lumina i de retruc la seva poesia esdevé més comprensible, perquè hi trobem claus per a lectures menys apressades i de més gruix. Impressiona llegir papers on va deixar escrits pensaments com: *"Sóc el meu forat negre: m'absorbeixo"*, que ens parlen de la relació amb el cos que es produeix quan, transformant-se, envelleix. I davant de la companyia creixent de la percepció física de la mort anotava: *"La Mort. N'hi ha tanta i tanta, arreu i sempre, que supera la Vida. La Vida és la Mínima: la Mort, la immensitat, la inclusió"*, *"Vivim en la Mort"*, *"Sóc la Mort existent"*, *"Davant la mort (en vida) tot és provisional, convencional, insignificant com a realitat"* o *"La mort continua; això vol dir que està viva. Present arreu, un pensament de mort sense morir"*.

Màrius Sampere concebia vida i mort com a fulls d'un mateix llibre, com a parts d'un sol tot, succeint-se, encadenant-se incessants. Sampere ens diu: *"Existir és posar (posar-nos) límits. Néixer és limitar-nos"*. I no podem deixar de considerar-nos implicats en asseveracions tan trasbalsadores i tan plenes de sentit. No ens pot sorprendre, doncs, que Màrius Sampere tendeixi a desdramatitzar, a dessacralitzar la mort. Ho constatem nítidament en aquestes frases: *"L'existència és la continuació del seu final remot"*,

"La mort resulta de comparar" o, fins i tot, amb un punt d'ironia, que tan magistralment administrava, *"Qui ve després de l'últim?"*. Màrius Sampere és un home que lluita amb si mateix i amb la vida per desxifrar-ne, per interpretar-ne l'enigma, que alhora ens capfica i la fa incansablement interessant. Contundent, el nostre poeta afirma amb èmfasi: *"Jo sóc el Meu Secret"* o, més contingudament, *"Qui pensa ja no és ell, sinó la seva interrogació"*. Però alhora, ben conscient de la nostra ínfima condició davant de la immensitat de l'univers, Màrius Sampere ens convida a preguntar-nos, sovint massa reclosos dins del territori exigü de les nostres preocupacions quotidianes: *"Aquell cos celeste és a un milió d'anys de llum de nosaltres o nosaltres som a un milió d'anys llum d'aquell cos celeste?"*. Sí, la distància respecte de nosaltres mateixos, tan difícil d'assolir, tan indispensable per a un coneixement no segrestat o, si més no, condicionat per la pròpia existència concreta.

Sampere ens transmet la seva perplexitat: *"Som la Víctima -l'Atrapat- l'enemic de mi mateix en tant que viu"*. I en el mateix anhel de sotraguejar els fonaments del jo menut en què concentrem les nostres energies, ens anima a relativitzar la nostra experiència i la nostra fascinació davant del que voldríem o considerariem nou, recuperant la meditació bíblica del Cohelet: *"No hi ha ni hi pot haver res que no sigui per enèsima vegada."* I tanmateix, retrobant el fil que defineix l'esperit del poeta i l'escriptor, Màrius Sampere reivindica, amb passió: *"Creo: no reacciono"*, *"Exempt de l'EGO, el pensament ja no dedueix: crea"*. I, alhora, esdevingut mèdium: *"Jo no compto. Jo sóc el qui se sap instrument, eina"*. Ara bé, jaganer, traurà transcendència a la condició d'autor en assenyalar: *"Aviso, no em feu cas, només sóc poeta. És a dir, un visionari, un irresponsable"*. Sens dubte Màrius Sampere era, primordialment, fonamentalment un poeta, un home líric, commogut, que reconeixia i valorava la tendresa: *"M'apiado de l'ésser"* o *"No sabem a què ens obliguen, que amb una sola vida no n'hi ha prou"*. I des d'una humanitat sincera, densa i radical, Sampere clama: *"Quin mal he fet jo per haver de viure tants anys?"*. La literatura de Màrius Sampere no és plàcida ni serena. Constitueix una veritable aventura humana, caracteritzada per una tensió omnipresent, que empeny Sampere a mirar-se -ell mateix i la humanitat- des de fora: *"Allà on hi ha el JO desapareix la cosa i la raó"* o *"Talment ombres intel·ligents, interceptem la llum que ens intercepta"*. Però no abandona mai la pell, el tacte, la matèria, el que és ara i en la forma en què es plasma: *"Malgrat tot el contrari, fora de tot dubte, més enllà de qualsevol especulació gratuïta, existim. És innegable i necessari i cert i indiscutible. Sí. Però existim en concret, no en absolut; existim en*

realitat, no en absolut". Atret per la força poderosa de l'impuls caòtic, no es resignarà mai a la fredor de l'estricta racionalitat: "L'error total de la tesi cartesiana: l'objectivitat. Cal desposseir-se d'un mateix. Les coses són i són comprensibles sense tu". I acabo amb un dels seus aforismes on queda palès que els camins de la filosofia i de la poesia s'encreuen i es nodreixen mútuament dins l'obra de Màrius Sampere i que, quan això succeeix, la nostra ment se sent empesa a una intuïció superior: "El temps no passa, el temps es queda. Tal qual, insuperable, immodificable, brolla i no és aigua, sinó el principi."

A l'hora de redactar una col·laboració per a aquest número monogràfic hauria pogut triar l'opció d'entretenir-me a explicar aspectes personals de la meua amistat amb Màrius Sampere, anècdotes que potser contribuïrien a transmetre l'afecte que m'hi unia, però m'ha semblat que aportar algunes de les notes i reflexions personals que el van acompanyar durant els seus darrers mesos ens permetria conèixer i apreciar millor la dimensió profunda i humaníssima del seu pensament literari.

La gran poesia de Màrius Sampere

Més enllà de les consagracions
Vicenç Llorca

El darrer poemari de Màrius Sampere, *Les imminències* (Proa, 2002), ha merescut enguany dos importants premis de reconeixement a obra publicada: el Ciutat de Barcelona i el de la Crítica, i encara darrerament el més

significatiu, el Premi Nacional de Literatura. Si, a més, considerem que el llibre anterior, *Subllum* (Proa, 2000), va rebre el premi Crítica «Serra d'Or» 2001, estem en condicions d'afirmar que la poesia samperiana desperta un ampli interès que, tanmateix, no passa tan sols per les institucions i els professionals de la literatura, sinó sobretot pels mateixos col·legues del poeta i, de manera especial, per les generacions més joves. Tot això fa que l'inici de la primera dècada del nou segle vagi representant per a Sampere la consagració dins de les lletres catalanes.

El fet resulta més important del que pugui semblar a primer cop d'ull perquè, tot i ser un dels pocs poetes vius nascuts abans de la República (Barcelona, 1928), Sampere s'ha mantingut fins a la dècada dels noranta pràcticament fora del cànon principal de la poesia catalana actual. Les causes d'aquest fenomen són diverses, però la més rellevant té a veure amb la incidència que va tenir, en el moment inicial de la seva carrera els anys seixanta, l'encasellament dins el corrent del realisme social. Efectivament, l'any 1963 obtenia el premi Carles Riba. Ara bé, tot i haver entrat per la porta gran de la literatura catalana, aviat topà amb el problema que el títol no veïés la llum fins a cinc anys més tard, alhora que quedés fixada l'apreciació de realista històric sense una revisió crítica posterior. D'aquesta manera, quan el 1989 vaig publicar l'assaig *L'obra poètica de Màrius Sampere* (Assaig de revisió del realisme històric) (Columna, 1989), havia de fer cara a dos grans reptes: d'una banda, aprofundir el coneixement del corpus poètic, i ajudar a difondre'l, d'un poeta que, situat paradoxalment en un discret segon pla, havia dedicat, això no obstant, gairebé trenta anys de la seva vida al conreu poètic a través de dos-cents vint-i-set poemes publicats en cinc llibres; i, d'altra, demostrar a partir d'aquesta anàlisi que el poeta escapava a l'etiqueta de «realista històric» que s'anava reproduint estereotipadament a l'hora de referir-s'hi. Precisament aquest punt em va dur més enllà i em va fer veure que els conceptes amb què ens hem mogut a l'hora de comprendre la nostra realitat literària més immediata s'havien, si més no, de revisar.

D'aquí ve el subtítol d'«Assaig de revisió del realisme històric», on proposava distingir, sota una mateixa unitat d'època marcada per la influència de la figuració referencial en poesia, tres fenòmens. Per un cantó, la teorització i la vertebració dins les lletres catalanes del moviment del realisme històric a través d'una sèrie de crítics i poetes que s'hi adheriren. Per un altre, la conformació d'una complexa «nebulosa» d'influència realista composta per diversos poetes

que, malgrat això, havien d'acabar emprènent camins de maduresa propis al marge d'aquest moviment.

I, finalment, l'aparició de la figura que més anava a influir en la generació poètica posterior, Gabriel Ferrater, segurament l'únic que en aquell moment va saber connectar la tradició neosimbolista anterior amb els nous aires d'una poesia moderna marcada per una reflexió moral sota el domini d'un sistema metafòric referencial. La recomanació que feia de tornar a llegir Carner i Foix i l'impacte de la seva obra resulten cabdals per a comprendre alguns dels posicionaments i de les evolucions poètiques que s'han succeït en les darreres dècades. Sempere, immersit en aquesta nebulosa, en va ser víctima fins a la dècada dels vuitanta, tot i que alguns crítics i escriptors com Josep Faulí i Jaume Vidal i Alcover apuntaren ja sagaçment la complexitat de l'univers samperià i la seva irreductibilitat a un clixé.

Val a dir que, més enllà del cas Sempere, la revisitació crítica afecta altres poetes de la mateixa generació, com Miquel Martí i Pol (1929) o Blai Bonet (1926).

UN POETA MALEÏT

Després de L'home i el límit, Sempere tornava a la càrrega amb Poemes de baixa freqüència (Edicions 62, 1976), distingit amb el premi Recull l'any anterior. L'obra aplegava poemes escrits entre el 1964 i la data d'edició, la qual cosa ens fa entendre les enormes dificultats de publicació d'un poeta que havia d'acudir als premis per difondre els seus escrits. Segui com sigui, entre 1963 i 1976 podem distingir una primera etapa que té, vist en perspectiva, l'enorme valor d'establir les coordenades fonamentals de l'univers poètic samperià. En l'assaig de 1989, vaig proposar denominar aquest període com el del realisme existencial. I això perquè el poeta se centra en l'expressió del dolor humà davant la percepció de l'absurd que presideix l'existència. Aquest absurd beu de les fonts de dues absències fonamentals. D'una banda, Sempere s'enfronta fit a fit amb la qüestió del sentit en la vida humana, per concloure que la contradicció és el mecanisme de funcionament de la realitat. L'absurditat i el caos de la realitat es poetitzen sota metàfores diverses, però troben els seus millors moments en dos símbols fonamentals. El primer és el dimoni, reinterpretat com a força caòtica, i el segon és el de la gran ciutat com a escenari del lletgisme i el fàstic còsmics. Aquest és un punt molt original en l'aportació de Sempere a la poesia contemporània catalana, car pocs com ell s'han enfrontat amb la forma caòtica que provoca a Catalunya l'etapa de

l'anomenat «desarrollismo» industrial. El fet que el poeta estigués lligat al Barcelonès Nord (Sant Adrià, Badalona i Santa Coloma), per mitjà de vincles laborals i humans, li va proporcionar una visió inèdita de múltiples imatges encara per classificar en l'àlbum de la nostra història recent. Entre aquestes imatges, la del Besòs pren un protagonisme que resseguirà tota la seva obra posterior fins a l'actualitat.

L'altra absència que ressona en els seus versos és la del déu cristià. Tot i la recerca d'un àmbit d'espiritualitat, el poeta s'enfronta amb el fracàs religiós mitjançant un diàleg tens amb la divinitat. Aquí el tret més insòlit és el de la imprecació. El jo poètic, abocat a una lluita constant amb algú o quelcom que no entén, que no escolta o que no hi és, adopta un to desafiant, fins arribar a l'insult poètic. En aquest punt, Sempere no té cap reticència a adoptar la imatge d'un poeta maleït, cosa que transcendirà en diversos cenacles literaris.

Som davant un jo poètic emprenyat que vol transmetre, per mitjà de la poesia, l'emprenyament d'una humanitat abocada al dolor i a l'absurd. I ho fa mitjançant un art d'escriptura sensacional. L'analogia es mostra en tota la seva riquesa de possibilitats, i també la musicalitat, dodecafònica o no, dels seus versos.

Tot aquest dispositiu ens porta a unes tècniques de desrealització que es vinculen a les grans línies expressionistes. Crec que aquest és un altre punt important a l'hora de comprendre la poesia samperiana.

En aquella època, el traç expressionista no va trobar la comprensió crítica adequada, però en canvi esdevindrà un valor important quan, amb més maduresa, el reformularà els anys vuitanta, just en un moment en què les arts recuperaran un cert neoexpressionisme. Queda clar que l'actitud del poeta no és la d'un rebel social, sinó metafísic, i que la seva poesia defuig el realisme estricte per situar-se en un pla de desfiguració del real per aconseguir efectes expressionistes de gran vigor. En un retrat recent que vaig escriure per al suplement «Culturas» de «La Vanguardia» (8-I-2003), el poeta m'ho confirmava: «*Mai no he tingut la pretensió de fer poesia social. Un existencialista social, bé, potser sí.*» I encara: «*Tothom pertany a algun isme determinat. Jo no sé quin és el meu lloc, però veig que sí, que la meva obra té molt d'expressionista.*

Ara bé, el meu seria un expressionisme samperià, un neoexpressionisme nihilista.»

DEL DESCORATJAMENT A LA RESURRECCIÓ

Entre 1976 i 1982 el poeta va viure l'etapa més complicada de la seva trajectòria. Tenia a les mans una obra que no acabava d'encaixar en el panorama de les lletres catalanes, i una percepció de la realitat que l'abocava directament al nihilisme més radical. El poeta va decidir acudir a l'orientalisme, i desplaçà bona part de la seva lluita amb el déu cristià per situar-se en una dimensió panteïsta. Naixia llavors un dels llibres més desconeguts del poeta, *Samsara* (Prometeo, València, 1982; premi Jordi de Sant Jordi), on s'enfrontava amb el mite de l'etern retorn, amb la roda que comporta la vida com un pur fer destinat a la paradoxa constant: «**Però només el contrasentit té sentit.**» Aquest període, que al seu moment vaig denominar «**L'orientalisme i l'afirmació del contrasentit**», va tenir la virtut de mantenir la flama creativa d'un poeta que, tanmateix, en moments diversos es plantejà el silenci total.

Malgrat tot, a partir d'aquell moment el poeta es concentrà en un treball d'alta intensitat que donà com a resultat el *Llibre de les inauguracions* (Columna, 1986; premi Palol 1984). Entrem així en una tercera etapa en què, amb gran maduresa, Sempere es desprèn de la irritació de la rebel·lió de les fases anteriors per proposar una mena de resurrecció personal fonamentada en l'assumpció del sentit del contrasentit. La creació poemàtica adquireix un valor propi, i el món ja no és plenament confiat a l'exterior, sinó a la responsabilitat del que diem i fem.

Es produeix, doncs, una revaloració de l'estètica que dota de major equilibri tots els moments del llibre, àdhuc els més dramàtics. El dolor de la primera etapa es matisa, la contradicció pot ser l'origen de noves harmonies i les coordenades del món cristià troben en el panteïsmes descobert en la segona etapa una nova interpretació. La mort no és tan sols l'abisme, sinó un trànsit misteriós de la pròpia consciència vers allò que desconexem però que no té per què ser la fi de tot.

Què s'ha produït perquè, de cop, el nihilisme del poeta trobi un contrapès que enriqueix els registres poètics? Sens dubte, la introducció de la temàtica amorosa. En efecte, la figura de l'estimada apareix fins al punt que arriba a afirmar: «**Només es perden, per sempre, / els dies sense amor.**» Més encara, el poeta troba un aliat en la figura de l'estimada en la seva particular batalla metafísica: «**Deixa Déu: amb mi estàs més segura.**» Un poeta expressionista tan

representatiu com Gottfried Benn es fa present i apareixerà citat al llibre següent: «**El Déus esperes? —Espera'm a mi.**» Bellesa i amor irrompen per primer cop com a valors en si en el complex tram de la seva poesia, fins al punt que ara el terror és la incomprensió de la mateixa bellesa.

Llibre de les inauguracions és una obra clau per a entendre el gruix de força creativa i moral que guanya el poeta i que explica la intensitat de la seva tasca des de llavors fins als nostres dies en un crescendo sensacional. Alguns factors externs també incideixen en aquesta nova etapa: la influència de la seva dona, Carme; la participació en el moviment cultural i lingüístic per mitjà de la direcció del Centre de Normalització Lingüística de Santa Coloma, on troba l'amistat de persones de la talla de Jaume Sayrach; l'aposta que fa l'editor Àlex Suanna a Columna, tot posant fi a un entortolligat procés de publicació anterior... Ara bé, tot això no hauria estat suficient sense l'aparició l'any 1987 d'*Oniris* i el tret del caçador (Columna).

No em canso de repetir que aquest no és tan sols un dels millors llibres de Sempere, sinó un dels millors de la poesia catalana recent. S'hi consoliden els guanys de l'obra anterior i es fixen les bases de la posterior. Sempere hi proposa una poesia metafísica, lliure de llastos existencialistes i socials, per construir un univers mitològic original i suggerent.

De fet, «*Oniris*» és un nom inventat —producte de la fusió dels mots onirisme i oníric, i amb la ressonància d'Osiris— per a crear una figura mitològica: l'au deessa del somni que planeja en l'inconscient.

Llavors un caçador dispara sobre l'au, que cau del cel, es desvetlla i acaba morint. La realitat es desprèn de la sang de l'au, i el caçador s'emporta la presa al desert «**xiulant una cançó / d'amor entre l'espai / de les flors i l'espai / de la mort**». Hi advertim el paper simbòlic del caçador com una mena de demiürg que inventa el temps dels vius, com també el de l'au, en una poesia d'indagació metafísica que adopta una estètica de tall neoexpressionista amb coloracions de relat mitològic.

Aquesta etapa es tanca amb *L'ocell que udola* (Columna, 1990), llibre que encara vaig poder conèixer inèdit per incorporar-lo en el meu estudi de 1989.

Caldria, doncs, reprendre a partir d'aquí l'assaig per observar el que ha significat la creació posterior del poeta, car no endebades la seva fecunditat ha estat total. A l'espera del moment adequat per a

fer-ho, gosaria avançar algunes notes. En primer lloc, cal advertir que, després de L'ocell que udola, Sampere sembla centrar els seus versos en el desenvolupament d'aquest univers mitològic propi a partir d'un pla relativament pensat que comporta una activitat creativa extraordinària i una presència constant en l'actualitat literària durant els anys noranta i la dècada actual.

Aquesta darrera part del camí comença amb La taula i les estrelles (Columna, 1992) i continua amb La cançó de la metamorfosi (Columna, 1995), Demiúrgia (Columna, 1996), Thanatos suite (Seuba, 1997), Subllum (Proa, 2000) i Les imminències (Proa, 2002). És a dir, el poeta ha duplicat en deu anys els títols de la seva obra.

En segon lloc, Sampere ha vist les primeres recopilacions de la seva poesia en el CD-Rom Dotze sentits (1996) dirigit per Jaume Subirana; en l'antologia de José Agustín Goytisolo Veintiún poetas catalanes para el siglo XXI (Lumen, 1996), i en la primera antologia de la seva obra, Si no fos en secret (Proa, 1999), a cura de Sam Abrams i Jaume Subirana.

En tercer lloc, els darrers anys el món literari i la societat catalana comencen a reconèixer la seva tasca a partir de l'obtenció del Premi de la Institució de les Lletres Catalanes el 1998, que havien de seguir el 1999 la Creu de Sant Jordi de la Generalitat i els ja esmentats de la Crítica, el Crítica «Serra d'Or», el Ciutat de Barcelona i el Premi Nacional de Literatura.

Les imminències és un llibre que dona fe de la gran poesia de Màrius Sampere, un autor que per dret propi forma part, juntament amb Josep Palau i Fabre (1917), Joan Peruchó (1920), Jordi Pere Cerdà (1920), Ramon Xirau (1924), Jordi Sarsanedas (1924) i Miquel Martí i Pol (1929), del que en una ocasió vaig anomenar la franja noble dels poetes vius de la poesia catalana actual.

El lector que s'acosti per primer cop a la poesia de Sampere veurà en aquest poemari sintetitzat el bo i millor del que hem comentat a propòsit de la seva trajectòria.

El lector avesat al seu estil hi reconeixerà el segell inconfusible d'aquest poeta original, honest, irreductible, que resumeix tan bé els anhels i les contradiccions del nostre temps i, alhora, la continuació d'aquesta mena de Segle d'Or que ha estat el segle XX per a la poesia catalana, i que hem tingut la sort de viure i de gaudir-ne.

"M'assajo, m'invento, m'esgarrio..."

Com va néixer l'escala de cargol, el llibre més personal de Màrius Sampere

Agustina Rico

L'Escala de cargol és un llibre nascut de l'amistat i de l'afecte. De l'amistat i de l'admiració d'una entitat colomenca envers l'escriptor, i dels llaços d'afecte personal entre dos vells amics. Aparegué a la tardor de 2014. Màrius Sampere tenia 85 anys. El pròleg, escrit per Jaume P.

Sayrach –de qui partí la idea de fer el llibre–, és concebut en part com una mena de present d'aniversari. Una dècada enrere, l'associació Fòrum-Grama, editora de la revista del mateix nom, havia fet al poeta una estranya proposta: ser un col·laborador fix, en un espai dedicat habitualment a l'opinió i a la reflexió. Hi afegien el suggeriment que l'escrit fos en prosa i de caire autobiogràfic.

Els escrits que mensualment va anar lliurant Màrius Sampere componen el recull L'Escala de cargol, més un parell d'incorporats en preparar l'edició (Mutacions, amb el poema Mutant i Onze anys després, amb el poema Demà). Al número 87 de la revista (setembre de 2003), una nota de la redacció saludava la nova incorporació: "Encetem en aquesta pàgina la col·laboració del nostre amic Màrius Sampere i Passarell. Li vam demanar que glossés la seva vida, que tant de ressò té en els seus poemes.

Ens complau oferir als lectors uns escrits que estem segurs que sabran valorar i que Fòrum-Grama agraeix molt al poeta.

"L'haviem de fer nostre no com qui compra un objecte

valuós que es té com un luxe, sinó com una font per abeurar-nos-hi culturalment; que parlant de la seva vida en prosa la gent el sentís més proper", explica Sayrach.

UNA ESCALA, UNA CARTA I UN VEÏNATGE

El títol de la secció va ser una troballa des del primer moment. Màrius Sampere parlava d'ell mateix, com li havien demanat -infantesa, pares, joventut, amor, ofici, música, poesia, el seu gos... – i també de la roda del temps, del sentit de la vida, del dubte i de la por, de la presència/absència de Déu, de la mort...

"pujant i baixant els graons de l'obscura escala de cargol, per dins del seu món interior" com es diu al pròleg. Al primer escrit, Carta hermèticament oberta, ja fa una claríssima declaració d'intencions. Sí, seran uns escrits molt personals però a la samperiana manera: *"El títol no lliga, es desenganxa, es mossega la cua. És una afirmació negativa. I això em complau, atès que jo tampoc no concordo amb mi."* I tot seguit aixeca el vol en una reflexió sobre el nostre pas pel món -*"túnel prenyat de coloraines i estridències"*- que el porta cap al tòpic literari de la vida humana com el curs d'un riu, però sense cap rastre bucòlic. Ben al contrari, s'hi sent la remor del Besòs feréstec que s'abraonava sobre el pont i el partia, el dels besossats; aquell que, temps era temps, als aiguamolls de la desembocadura, entre el conreu del cànem i el lli, amagava la metzina de les febres terçanes. *"És un riu, sí, però turbulent i malferit, d'onades consecutives, brutes i perilloses."*

A L'Escala de cargol hi ha prosa i poesia; sempre serà una col·laboració amb doble títol, amb una doble mirada sobre el tema a tractar. La prosa acostuma a ser més planera, més adreçada al lector en general; la poesia és la seva veu més depurada, el seu estil més característic. I a través d'aquestes dues veus, la complexitat de l'home. Hi ha el Màrius contundent, dur i sentencios, i el Màrius amable, que llisca pel meandre del dubte i conrea les tonalitats del gris. Fosc com el seu admirat Cioran; soneguer com el Pere Calders autor de contes, amb tocs també autobiogràfics, on impera un surrealista humor negre. Un exemple d'aquest darrer tarannà el

trobem a Malalt. Al Sanatori de l'Esperit Sant li havien detectat en la seva joventut *"una sombra sospechosa"* al pulmó; la tuberculosi era una malaltia molt estesa. *"Han passat decennis. De sobte em topo pel carrer amb el tisiòleg, aquell doctor de 'la sombra sospechosa'."* Em veu i no s'ho creu. I exclama: *"Cony! No t'has mort?"*. I jo, tímid com sempre, em disculpo: *"Home, doctor... jo no volia espantar-lo"*.

Com a col·laboradora habitual del Fòrum, amb el "fitxatge" de Màrius Sampere em vaig trobar amb un inesperat regal: érem veïns de pàgina. I així ens va mantenir la revista fins que es va deixar de editar. *"Enyoraré llegir-la, enyoraré escriure aquesta pàgina, enyoraré l'immerescut veïnatge amb el gran poeta (adéu, també, Màrius)"*, m'acomiadava al número 100, el gener de 2006. Ell ja havia parlat d'aquell final que es preveia: *"La revista que tens a les mans, i que potser demà ja no tindràs, és la clara demostració de la matèria del temps: la frase interrompuda i el discurs interminable. En prosa, en vers, de debò i de mentida, cantant o parlant o escrivint, tots cridem. I el crit és tan bo per conjurar el passat com per invocar el futur."* A L'etern retorn, la seva darrera col·laboració en prosa, també al número 100, torna a tractar sobre la roda inaturable del temps, ara amb humor: *"És bo que tot això que se'n va retorni, tard o d'hora, amb la mateixa cara avinagrada dels màrtirs, esclaus del destí? Que el Juli Cèsar torni a creuar el Rubicó? Que Jesús repeteixi el seu últim Sant Sopar? Que jo tingui demà el mateix mal de ventre d'ahir? Que Fòrum-Grama surti de nou lluint el primer número com si res?"* I al poema Ara que torna, que acompanya el text anterior, conclou: *"Si la vida no torna és que no hem tingut/ temps de trobar-la trista/ni joiosa, i encara no sabem qui és."*

TEMPS DE SER I DE SOMIAR; DE FOTOGRAFIAR I D'ESCRIURE VERSOS

ENTRE FOCUS
Metge, enginyer, filòsof, músic, compositor... Mentre la fantasia es concretava, va fer de fotògraf durant cinquanta-cinc anys.

Va ser fotògraf professional a Sant Adrià, Badalona i Santa Coloma.

La coneixença i l'afecte entre la gent de la revista Grama (1969- 1983), de la qual Fòrum-Grama n'era "filla", i l'escriptor, són, com ja he dit, l'arrel de L'Escala de cargol. Tot plegat venia de lluny, "gairebé mitja vida", diu Sampere a la dedicatòria que li escriví a Sayrach. La revista va néixer a finals dels 60, però feia anys que es gestava. Màrius Sampere havia començat a veure reconeguda la seva vàlua com a poeta amb l'obtenció del premi Carles Riba el 1963 amb L'home i el límit, però el seu nom i la seva obra es movien en àmbits molt minoritaris.

Era aleshores un prolífic compositor de cançons (lletra i música) per al grup L'Estrop (els Setze Jutges de Badalona) i per als solistes Ramon Muns (de llarga trajectòria) i Eulàlia, sorgits del grup. "Qualsevol camí és fer cabdell / i a poc a poc et faràs vell, / i aniràs per tot deixant la pell / fins veure enrunar-se el teu castell: / roda el món.(...) El ciri del temps és groc i estret, / qui li encén el ble, encén la set / car sota la llum ningú no és net, / però tots els homes tenen fred: / roda el món." (Fragment de Roda el món. Lletra i música: Màrius Sampere. Ramon Muns. Cançons per l'home i la utopia, 1977). Un bon dia, arran una actuació dels cantants badalonins de la Nova Cançó a Santa Coloma, la revista va fer la "descoberta" de Màrius Sampere com a compositor i com a poeta.

A Santa Coloma, ell era el fotògraf de l'estudi Cabacés, al llavors carrer de Llorenç Serra, al costat de la Plaça de la Vila. Els "d'una edat" recordem el fotògraf seriós i silenciós de celles espesses, cabells molt rossos i ulls molt blaus, que ens feia les fotos de carnet.

Un enorme gos l'acompanyava (el Titan dels poemes), silenciós com ell. "Tenia la seva personalitat com jo tinc la meua. Tots dos havíem vingut de la selva de la mateixa ciutat." "Mireu, /jo i el meu gos, units a cara o creu, / mentre la Terra gira i no es mareja." Com a tots els "fotoestudis", s'hi retrataven parelles de nuvis, nens i nenes de primera comunió, nois i noies somrients, algun nadó, algun soldat i famílies nombroses. "Jo havia de ser metge. O –també– havia nascut per esdevenir enginyer. O bé: doctor en filosofia i lletres. Sobretot, però, músic, concretament compositor. Tinc al cap, encara, en forma de record, infinitat de simfonies, concerts, poemes simfònics, escrits als pentagrames de la febre juvenil. I, de sobte, els pares, que tocaven de peus a terra i comptaven les molles de pa, van dir-me que primer de tot havia d'aprendre un ofici. I com que l'oncle Pepito tenia una fotografia –un

estudi fotogràfic–, jo havia d'aprendre de fotògraf a la seva botiga.

Això abans de res; després ja en parlariem. I no se'n va parlar mai més. I he fet de fotògraf durant cinquanta-cinc anys." "Treballar és bo. És bíblic (...): la maledicció. Però tampoc no és tan terrible. Per dues raons: perquè així et guanyes les garrofes - indispensable en un món d'ases- i perquè, simultàniament, vas fent la teua d'amagat. L'Eclesiastès parla d'un temps per a cada cosa(...) Però s'equivoca: cada temps és temps de moltes coses alhora. De ser i somiar; de fotografiar i escriure versos; de viure tot davallant a la planta baixa."

"AMICS DE GRAMA, VEÏNS..."

Màrius Sampere, i Jaume P. Sayrach a qui dedicà el poema Amic de l'ànima d'imant
Foto: Eugeni Madueño.

I s'inicià una llarga amistat: "Amics de Grama, veïns, / aquests versos estiuencs / no són blaus ni són divins / sinó humans i vermellencs; / no són roses ni són fins / sinó aspres i groguencs; / no són blancs i alexandrins / sinó lliures i grisencs; / no són tips i bons fadrins / sinó bords i famolencs; / no són rectes paladins / sinó torts i tremolencs; / no són suaus i moixins / sinó durs i tardorencs; / no són versos colomins, / sinó versos colomencs." (Poemes de Santa Coloma, 2004).

La revista seguia la petja del poeta, fins que el primer Ajuntament democràtic de Santa Coloma el contractà com a traductor i corrector de català de la documentació del consistori. Eren ja els inicis dels 80. Jaume Sayrach, regidor en aquell primer Ajuntament, creà L'Heura, Centre de Normalització Lingüística, que, entre altres activitats, impulsà un programa de publicacions d'història colomenca.

Màrius Sampere en seria director més endavant fins la seva marxa a Barcelona. Escriu en aquell moment la lletra de l'Auca de Santa Coloma, amb dibuixos de Pilarín Bayés.

Aquells anys de treball entre l'Heura i l'Ajuntament fan de Sampere i Sayrach dos companys i dos amics d'esmorzar i conversa quotidianes. *"Esmorzàvem al Pujades... Imagina't la quantitat de converses que havíem tingut! Però no era a l'Olimp que les sosteníem sinó en un bar terrenal. Ell no era el poeta sinó el company, l'home divertit, bromista, irònic i bon vivant",* m'explica en Jaume.

l'amistat va seguir al llarg dels anys, ja jubilats, i amb Màrius Sampere vivint una daurada i fructífera vellesa: reconeixements i premis, traduccions i estudis de la seva obra; valoració de la seva singularitat i mestre de noves generacions de poetes. Es trobaven sovint per dinar, en companyia d'un altre bon amic, Robert Cama (un dels puntals de l'Aula d'extensió Universitària del CEP –Centre Excursionista Puigcastellar): "

A mi em convidaven quasi sempre a compartir estovalles. Havíem anat a un parell de restaurants del voltant de casa seva. No gaire lluny, perquè darrerament caminava amb dificultat. Al Màrius el portaven del braç, i a poc a poc, com es veu a la foto que els vaig fer amb el meu mòbil. Caminaven sempre xerrant i rient, trient punta sardònica als temes d'actualitat.

Eren dinars de menú, casolans, regats amb vi de la casa i coronats amb cafè i copeta de licor", explica el periodista Eugeni Madueño, antic director de Grama i "causant" de la primera trobada amb el poeta en èpoques de la Nova Cançó.

Converses, sobretauls, caminades cada cop més curtes i visites a casa seva, on Maria Carme, esposa del Màrius, els acollia i algun cop els "renyava" pel menjar i pel beure. Així anà quallant la idea d'aplegar els seus escrits del Fòrum en un llibre.

L'empenta i la feina de Madueño van posar fil a l'agulla. Recorda: "El dia que la Maria Carme va treure la típica llauna metàl·lica de codony reconvertida en magatzem de fotos, vaig al·lucinar. Hi havia fotos fantàstiques del Màrius nen, dels seus pares, del Satan... que ens van ajudar a completar un llibre ple d'intimitats." I entre les fotos, una, els va semblar una meravella. Ja tenien la portada de L'Escala de cargol.

Màrius Sampere, poeta colomenc

Margarida Codina

Màrius Sampere és un dels grans poetes de la literatura catalana contemporània. Encara que ell ens va deixar el 26 de maig del 2018, la seva dimensió poètica es manté i es farà més i més gran a mesura que sigui abordada amb tot el rigor crític que mereix.

Va rebre els premis més importants en llengua catalana, entre ells el Premi de Poesia de les Lletres Catalanes, el Ciutat de Barcelona i el Premi Nacional de la Crítica, i el reconeixement d'institucions, estudiosos i poetes.

Però això no sempre va anar així. En Màrius va construir poema a poema una obra immensa i profunda amb la dedicació pròpia dels grans creadors, mentre el cànon oficial li donava l'esquena, tot i haver rebut ben aviat un dels premis més prestigiosos de la poesia catalana (Premi Carles Riba 1963 per L'home i el límit).

A Santa Coloma de Gramenet, però, on ell va treballar durant molts anys, van saber sempre que aquell home de celles poblades i veu solemne, que agafava el metro a diari per desplaçar-s'hi des de la capital, era un dels millors poetes en llengua catalana. Ben aviat, doncs, el van acollir com a colomenc actiu en diverses manifestacions culturals de la ciutat. Va entaular amistat amb membres del Centre Excursionista Puigcastellar i va començar una col·laboració mensual a la revista Grama, dirigida per en Jaume P. Sayrach, i posteriorment al Fòrum Grama del mateix director i va treballar com a normalitzador lingüístic per a l'Ajuntament de la ciutat al centre L'Heura.

Al seu voltant, poetes com Rodolfo del Hoyo, Vicenç Llorca, Jordi Valls confegien els seus versos a la vora del Besòs conscients que una veu transcendent els estava precedint.

Per això es pot afirmar que Màrius Sampere era tan colomenc com barceloní (va néixer al carrer de la Igualtat, avui de Cartagena, de Barcelona, el 1928). La llarga vinculació amb Santa Coloma va fructificar en nombrosos poemes on es reconeixen diversos punts característics de la ciutat (Sanatori de l'Esperit Sant, Torre Balldovina, Can Zam, Turó del Pollo, Plaça de la Vila). Però més enllà de poemes puntuals, el paisatge colomenc forma part del seu corpus poètic general. El riu Besòs, enllaçant les ciutats del Barcelonès Nord, enllaça també el paisatge d'en Màrius. Just allà té una de les seves revelacions, en un dels poemes més coneguts del poeta, uns versos del qual el recorden a la llera del riu.

La Balada del Déu, el riu i la mar (Demiúrgia, 1996, p. 33, **Poemes de Santa Coloma,** 2004, p. 20) condensa els elements principals de la poesia samperiana. Poema dens i difícil arriba i remou amb la mateixa força que devia tenir el riu pels aiguats del 62. En Màrius ens sorprèn amb una visió extraordinària: ha vist Déu. El cel retrocedeix, el vent vol endur-se els mals de la nit, s'acumulen objectes de tot tipus, restes de vides: tot allò concernent a la primera pregunta del món. Com tantes vegades a la seva poesia, un dels motius impulsors és el dubte, planant sempre sobre l'origen. Damunt de totes aquelles restes brutes, damunt del caos, Déu surava per anar a mar. El creador, el salvador, el totpoderós s'impregna de vida terrenal enmig del desori i acaba per fugir a recuperar la immensitat perduda.

Aquest poema podria mantenir el seu sentit inalterat sense noms propis que el lliguessin a un lloc concret: Déu podria baixar per qualsevol riu, pujar a qualsevol muntanya i embrutir-se als carrers de qualsevol barriada, però hi ha una voluntat de referir-se concretament a aquests llocs, de lligar l'experiència poètica als llocs puntuals que formen part de la geografia real i quotidiana del poeta. Universalitza el seu territori, com farà a molts altres poemes on vincula l'enigma irresoluble de l'existència que l'empeny a escriure amb el paisatge que a diari retroben els seus ulls. Voldria al·ludir, però, a dos poemes no tan coneguts, igualment molt significatius pel que fa al vincle del poeta amb la ciutat, i també molt lligats a la poètica samperiana.

Si bé el tema principal de la seva poesia és la recerca del sentit de la vida, la seva exploració comença al

gest quotidià, i per tant, al seu entorn més immediat. I Santa Coloma, la ciutat més samperiana, l'acull dia a dia, com la dona estimada, tal com expressa en Aquesta arquitectura, on la recerca del misteri es fon amb l'amor més sensual, compartit per la dona i la ciutat:

AQUESTA ARQUITECTURA

(Poemes de Santa Coloma, 2004, p. 24)

*Aquesta arquitectura, aquest camí
fora la ratlla del temps, el núvol que es proposa
d'esborrar-ho tot, i mai no ho fa,
tot això tan admirable i sorprenent,
ho té la nostra ciutat: si te la mires,
si la ressegueixes com si fos l'esquena
de la companya d'amors. Llavors la pell,
esgarriada i agraïda, et revelarà
molts més secrets, encara, els més foscos
punts de bellesa i de plaer,
que mai no havies visitat i t'esperaven.*

S'estableix una relació sensual i amorosa amb la ciutat, destacant especialment, després de la vista, el sentit del tacte. Per conèixer cal estimar, i per a això és imprescindible tocar: la proximitat no es dona només a través de la mirada, també el sentit del tacte, associat sempre a la relació sexual, agafa aquí una importància especial referit a la relació de la nostra ciutat. En un altre poema preciós, el misteri de la nit pren forma a la ciutat:

SANTA COLOMA DE NIT

(Poemes de Santa Coloma, p. 46)

*Santa Coloma de nit,
Santa Coloma surt de nit. S'apareix
sense avisar, tal com s'enfila
a l'obscuritat, a penes
la màgia, un bosc
encisat, un bosc de cases com no cases
sinó un bosc i un déu, un déu-deessa
present als fanals, mosquits atordits, inoculats
als ulls de les parelles
amants de foscors i alcohols, la glopada falsa
que acaba sent veritat. I tot això
a l'hora en punt
de les infinites
finestres sota l'ala
benigna de la son. Car no hi ha nit
tret de la vida oculta d'un món solament visible
als ulls dels morts, que en diuen estrelles.
No hi ha nit, només un món que veuen els morts a
través dels seus ulls, les estrelles.*

La ciutat, igual que un astre, surt de nit i pren trets propis d'un bosc màgic, no poblat d'arbres i follets,

sinó de cases. Ens imaginem els punts de llum dels fanals i les finestres, els espais de foscor que busquen les parelles; la vida que continua de nit, amb la mateixa energia que de dia fins al punt que la nit desapareix. No hi ha nit, almenys no com a oposició de dia, de llum, sinó com a continuació. A la llum del sol segueix la de les estrelles i la de la pròpia ciutat i allò que és visible per a tothom amb llum de dia a la nit només ho és als ulls dels morts. Un aspecte de la poesia de Sempere és justament aquesta continuïtat entre conceptes que tradicionalment oposem: vida/mort, dia/nit, llum/foscor. En aquest cas, una visió de la ciutat de Santa Coloma de nit li serveix al poeta per portar-nos fins al més enllà poblat de morts que ens veuen a través de les estrelles.

I els morts més bells per al poeta són el pare i la mare que l'esperen a l'estació inexistente i freda a la qual s'acosta el metro, en el seu recorregut cap a la feina. La imatge dels pares des del vagó de metro que el porta a Santa Coloma enllaça l'origen del poeta amb el seu darrer destí. La vida, la mort i el més enllà es fonen, significativament, en el viatge que creua el Besòs, el mateix Besòs on un dia hi va veure baixar Déu.

Altres cares d'en Màrius Sempere

Gemma Blat

Malgrat ser un gran poeta i tenir una personalitat impactant, en Màrius Sempere hipnotitzava tan sols amb els seus ulls blaus, tan intensos i enlluernadors. Era una persona que es feia recordar per poc que el tractessis. Senzill, humà, amable i somrient... 'Llunàtic', deia ell. Jo, com a astròloga, hi estava d'acord: era sensible a la Lluna!

I a més a més, era un savi: poeta, músic, pintor, metafísic, filòsof, pensador... Uf, quants atributs es mereixia en Màrius! Era realment polifacètic!

Se li podrien anar afegint altres substantius i qualificatius, però, entre ells, en tenia un que va exercir durant molts anys, i que també era important i que explicava part de la seva vida. I precisament per això m'agrada citar aquí al Sempere, fotògraf, el que va posar botiga de retratista a Badalona, a Sant Adrià i a Santa Coloma. Potser per això ell es considerava tan metropolità, malgrat hagués nascut a Barcelona.

Quan el vaig conèixer encara era fotògraf a Santa Coloma -aquesta ciutat que el va saber fer seu- i acabava de guanyar uns Jocs Florals a Badalona. Per parlar de l'Amor i de la Fe li havien donat uns premis. I aprofitant el pretext, li vaig estirar de la llengua com a periodista i en Sempere em va regalar les seves primeres perles:

- 'L'Amor és la consciència que té una persona en un moment determinat de que està separat d'allò que no hauria d'estar-ho. Tot és una sola cosa, malgrat les separacions existents, i la llei de la cohesió i de l'atracció no són altra cosa que la llei de l'Amor.'

Ell assegut en un tamboret i jo ben arrepapada en una butaca, fent-li preguntes. 'Ara la retratista ets tu' em deia.

- 'Tinc fe en la 'meva fe'. A Déu només el puc trobar en el meu interior i, per tant, parlo també del 'meu Déu'. Davant de tants valors mutables, busques l'immutable i això et porta a Déu.'

Curiosament, a més d'aquestes respostes i de moltes altres més, contestades en una entrevista per una revista local, sempre he recordat la resposta que em va donar a la pregunta que li vaig fer sobre el que per ell era la pàtria.

- 'La pàtria és com una pedra que tires al llac i que forma ones concèntriques. Tu ets la pedra i cada ona concèntrica són les diverses pàtries que tots tenim: la primera ona és la família; la segona, la gent del carrer, els de l'escola, els que t'envolten...; la tercera, els que parlen la teva llengua; la quarta, aquells amb qui tens una història en comú, ... i així fins a l'infinit.'
Primera empremta. Primer retrat.

Passen 20 anys i un matí de dissabte ens trobem al tren de la Costa, i el reconec, no perquè sí la seva persona havia fet efecte en mi. I després d'aquesta trobada, donat que els dos ens recordàvem, encara vam seguir

retroband-nos. Quin goig! Ara ja molt més amics!
I un dia, sense previ avís, com si m'ho diguessin,
en una biblioteca pública, sense buscar, trobo el
seu poemari: 'La taula i las estrelles' i em sembla
una troballa, gairebé una col·lecció de les imatges
plàstiques més extraordinàries que he llegit i sentit
mai sobre les estrelles, encara que estiguessin
plasmades amb paraules.

Jo acabava d'escriure el llibre 'Les rodes del zodíac'
i els seus poemes encaixaven en ell com per art de
màgia. A cada capítol, jo hi posava els poemes d'en
Màrius i el resultat era d'una unió extraordinària, com
si jo hagués escrit per ell i ell ho hagués fet per a mi.
Sé que estava content de la tria que jo havia fet del
seu poemari, del que n'havia extret puntualment
aquelles imatges poètiques que sempre recordo i que
puc recitar sense complicacions si arriba el moment.

I diu en Màrius: *'Només disposem d'una nit serena per
comptar els estels'*

I penso que té tota la raó, quan així s'expressa, perquè
és totalment veritat que només disposem d'una nit
plàcida i serena per comptar les estrelles i que són
moltes les nits que resulten opaques o ennuvolades
i ens fa falta aquella serenitat... que esmentava el
poeta. Ell també les havia comptades!

En Màrius Sampere era, abans que res, un filòsof i li
interessava el món i l'univers en primera instància.
Deia que principalment li interessaven els temes
filosòfics i metafísics. I també li agradava mirar el
cel i entendre-hi d'estels, perquè ell era realment
enciclopèdic i res no se li resistia...

Un dia em va arribar a confessar que també li hagués
agradat ser astròleg i que havia fet les seves tentines
em aquesta matèria, tot intentant buscar nous
significats en el cel i en aquells arquetips que ell
sempre tenia ben presents. Havien format part de les
seves primeres beceroles còsmiques.

I si li interessava l'Astrologia, segur que també es
devia decantar per altres recerques, que sortien d'ell
amb naturalitat, ja que en Màrius era especialment
profund. Com el seu signe. Nascut un 28 de
desembre, el dia dels Innocents, en el fons no
deixava de reivindicar-se a si mateix:
*'Els detallistes busquen en el pla horitzontal i els que li
busquem els tres peus al gat també volem buscar en el
pla vertical. Però, en realitat, tots busquem el mateix: la
felicitat i la veritat i vivim sense trobar ni l'una ni l'altra.'*

Però el que em meravellava més d'ell era la seva

falta d'especialització, la seva vigorosa vocació
d'universalitat. Tot li interessava i no tirava mai la
tovallola sobre cap matèria que pogués aportar-li
una nova dada per acabar de completar el seu
trencaclosques particular.

Parlava de la mort i de la vida, i ho deia tot amb tanta
força i sense complexos, sense pensar en modes ni
en protocols, sense escriure el que tocava, fugint
d'etiquetes i encapçalant un lideratge com a persona
i sobretot com a poeta que el va convertir també en
un pare per a molts, i no tan sols en l'aspecte literari.

I a més de poeta, ell era el seu millor rapsoda.
Què fàcil és evocar la seva veu greu, clara i potent
a un mateix temps, i la seva dicció més cuidada!
Els seus poemes no podien trobar millor recitador!
Màrius Sampere llegint-se a si mateix feia impressió i
donava cos i sentit a les seves paraules més pensades
i més escollides, a la seva visió poètica inigualable,
a vegades tan excelsa, a vegades tan crua.

Amb els anys, en Màrius i la Carme van anar sent
més habituals en la meua vida i, de tant en tant,
continuàvem trobant-nos, alguna vegada a casa
seva i gairebé sempre a totes les seves presentacions
de llibres. Jo era addicte a elles, i com de llibres en
publicava tants...!

I per si no en tenia prou, en Màrius em va fer dos
regals: i em va presentar al Jordi Valls i a la Cèlia
Sánchez-Mústic. Quin goig, quins éssers humans
tan magnífics! I un dia la Cèlia em va convidar a un
homenatge al Sampere que li van fer els millors
poetes de Catalunya.

Tots al voltant d'una taula celebrant a aquell ésser
humà d'alçada! I entre mig de tots ells, humilment,
gairebé com una estranya o com una excepció, jo
també hi era: una astròloga entre poetes. Allò va ser
tot un luxe, n'estic molt convençuda!

Realment, hi ha persones que són com un regal i
en Màrius Sampere sempre va ser per a mi com una
troballa, com una força de la naturalesa, com un
esclat lluminós i expressiu en la negra nit i en aquest
cel de la vida i de la literatura.

I deia en Màrius:
*'Així rebré els temors,
la lluna nova i l'últim visitant.
Així de dòcil m'espero a mi mateix...'*

I amb la docilitat de a qui ja no li fan por els temors,
amb la tranquil·litat d'un dia de lluna nova, en Màrius
Sampere es va rebre a si mateix i ara llueix amb força

en el cel més obscur però més esperançador.
'La nostra ira espurneja: això encén les estrelles.'

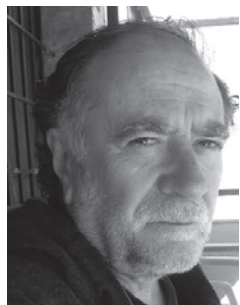
Gràcies Màrius per encendre tantes llums i crear i recrear tants fonaments en els cors dels poetes i en aquells que en un moment o altra et vam rodejar, i per fer que, encara que no disposéssim d'aquelles nits serenes que tu vas saber descriure, continuéssim escrivint i visionant les estrelles i fent-les brillar, aquestes estrelles i aquesta llum que tu vas saber encendre a dintre nostre, perquè així, cada cop que et llegíssim, ens tornéssim a il·luminar i inflaméssim el món amb la teva poesia, amb la teva filosofia, amb les teves angoixes creatives i amb aquest esperit, tan profund i al mateix temps tan diàfan, que et caracteritzava.

Doncs, saps què, Màrius? Encara que tinguem la pena d'estar sense tu, mentre hi siguem, continuarem a l'ombra de la teva poderosa llum. Gràcies per tot!

Gemma Blat. Astròloga

El fotògraf del carrer del Mar

Paco Fanés

L'inclement estiu de 2014 començava a mostrar les seves urpes al litoral badaloní. Aquell dia de juliol el poeta Joan Puche i un servidor havíem quedat amb l'escultor Josep Maria Camí per prendre cafè al popular restaurant marítim de Badalona La

Donzella de la Costa. El seu amic, el poeta Màrius Sampere n'estarà present i ens entregarà l'original d'un llibre de poemes que en un immediat futur publicarà a la nostra benemèrita editorial, Pont del Petrolí. Fa uns anys, havíem tingut el plaer de col·laborar amb el poeta en diverses ocasions i avui, davant d'un cigaló de conyac en un bar proper esperem l'hora de la trobada i sentir a prop una

vegada més la seva càlida presència. La reunió serà a dos quarts de quatre, després de la paella.

En aquest punt aturarem el temps que ens encamina cap al nostre objectiu per encabir quatre apunts sobre l'estreta relació de mestre Sampere amb la magna Baetulo. Diuen els més propers al poeta que tot va començar al bell mig del barri de Baix a Mar, concretament al carrer de Mar 120. En aquest local, un modest negoci fotogràfic - estudi Leman - dedicat a casaments, batejos, publicitat... Sampere lluitava contra el pa fent retrats i altres treballs relacionats amb aquest ofici, com ell mateix ens diu en un dels seus poemes-cançons... Sóc un fotògraf de carrer sense llicència i no puc fer reportatges de bateigs, de casaments o dels passeigs dels enamorats / Però sóc artista i el meu ull de llarga vista tot ho cull, tot ho atrapa i ho destapa, res no se li escapa... Aquells dies, pels volts de 1963, el poeta compleix 35 anys, està solter i viu amb els seus pares al carrer Andreu Vidal 42, Sant Adrià de Besòs. És fotògraf de professió i en el temps lliure compositor, lletrista, director i ànima del cèlebre grup badaloní de nova cançó anomenat Grup Estrop. Heus ací aquest fragment d'una de les més conegudes lletres de Sampere escrites per al Grup Estrop... *No/ Jo no sec a la taula on es perd la paraula dins del gruix del paper/ No, no, no/ Jo no sóc a la pila que per créixer s'enfila a l'esquena del bé...*

Eren també dies de disbauxa i faràndula en què el poeta entre lletra i música s'enamorava i es desenamorava. En una d'aquestes baixades sentimentals va decidir marxar a córrer món amb un estol de saltimbanquis que recalava a la ciutat. No va reeixir la fugida i en Màrius va continuar a prop del mar destil·lant cançons i sobretot construint els fonaments de la seva gran obra poètica. - ep, una de les seves composicions fins i tot va guanyar el primer premi del festival de la Cançó Catalana d'Alforja - No oblidem que al seu pas per Badalona, Sampere va col·laborar en diferents projectes culturals i va escriure un bon feix d'articles per la prestigiosa revista La Veu de Badalona - escrits i lletres de cançons que algun dia s'han de recuperar.

Diuen també els seus fidels amics badalonins que algunes inspirades nits quan el poeta es quedava a dormir a l'estudi fotogràfic, va enllestir, entre murmuri d'ones, els versos del llibre amb el qual va entrar, per la porta gran a la universal Poesia. "L'home i el límit" (premi Carles Riba, 1963) Uns anys més tard, Sampere va enfil·lar cap a Santa Coloma de Gramenet. L'estudi de fotografia d'en Cabecés, la seva amistat amb Jaume Sayrach, la revista Grama, ... Però aquestes ja són altres aventures de l'errant periple

de Sampere per terres de la feréstega comarca del Barcelonès Nord.

La campana dels “padres” Carmelitans ha tocat un quart de quatre. Anem cap a la Donzella. Ens espera Màrius Sampere i Passarell. Una trentena de llibres de poemes publicats més quatre obres narratives, una vintena de premis. De la seva immensa obra ha escrit àvidament el poeta colomenc Jordi Valls. En Valls també aviat ens dirà coses al pròleg del proper llibre tan desitjat... El “**nostre**” Sampere, vull dir, el Sampere que ha viscut i s’ha desenvolupat laboralment i artística a la comarca, és de la generació que va salvar la cultura de l’ostracisme franquista. Amb Josep Gual i Joan Argenté conformen el resistencialisme i l’embranzida de la poesia catalana a Badalona. Amb els poetes badalonins comparteixen una certa ironia, i una necessitat de crear un món paral·lel a la realitat sòrdida de la dictadura...

Després d’aquest repàs al voltant de la petjada de Sampere per la ciutat de l’Anís del mico i a mesura que ens acostem a la façana marinera, el cuc del record barrina el temps i evoco com edicions Pont del Petroli va conèixer Màrius Sampere molts anys després d’aquest trajecte a la recerca del pa i de les incipients passes que definirien l’inclassificable estil poètic del nostre autor.

Primers mesos de 2003. Fem una trucada telefònica a casa seva per convidar-lo a dir unes paraules i recitar un poema dins de l’acte homenatge al seu amic de joventut el poeta badaloní Josep Gual Lloberes - autor de, entre d’altres, el cèlebre poema Paisatge de l’Ebre, popularitzat per la cantant Teresa Rebull. El convidem a l’acte de reconeixement i accepta. Al mes d’octubre d’aquell any per primera vegada vaig encaixar la mà al poeta Sampere i em va recórrer un trèmol a l’espinada quan a dalt de l’escenari del teatre Zorrilla de Badalona el poeta va sentir, recordant amb emoció els amics i els dies viscuts intensament a Badalona. Havien passat quaranta anys.

Dalt de l’escenari el mestre, el reconegut poeta Màrius Sampere mantenia el seu afecte per una de les seves ciutats on va créixer com a creador sublim. I per acabar, us faig a mans dues anècdotes personals de l’arxiu de Pont del Petroli. Abril de 2009, en Màrius ens convida al seu domicili per a preparar el seu recital La dansa del si mateix pel nostre cicle anual Poesia i cia.

A les cinc en punt de la tarda tal com ell havia demanat ens presentem al carrer Garcilaso 236, Barcelona. En aquesta escala per raons de seguretat

els veïns baixen a obrir la porta del carrer i no és pas menys el llorejat poeta que rep la representació editorial al vestíbul en plantofes i pantalons de pijama. Quedem entesos. El recital va ser un èxit d’energia poètica comprimida en aquella veu dolça i implacable alhora.

Els següents anys i fins poc abans de la seva mort l’any 2018 el bard ens va fer l’honor de col·laborar en diferents iniciatives poètiques com per exemple el festival Price i cia celebrat l’any 2011 a l’espai Betúlia de Badalona amb la participació d’una cinquantena de poetes per commemorar els festivals Price dels anys setanta. En finalitzar l’acte la seva estimada Maria del Carme davant la perspectiva d’un abundant soparet en el mateix espai per a tots els participants va intentar que en Màrius sortís pitant cap a casa però el poeta es va resistir i va fer ús generós de les viandes i el vi fins al final del festí... Geni i figura... Una gran nit.

I així va ser. Una tarda inclement de juliol gairebé a tocar del mar Màrius Sampere ens va fer entrega d’una carpeta blava amb l’original del seu llibre

DORM/ELS ESPAIS OCUPATS

Dorm

Dorm, dorm, meravellosa criatura, que vindries tu i què l’hi diries si no us heu vist mai / En canvi, d’un terrible somni infantil vénen les mares i les ombres, i la repetició de les mares i les ombres, dorm / I no preguntis qui és l’últim a sortir fugint de tant amor i insomni.

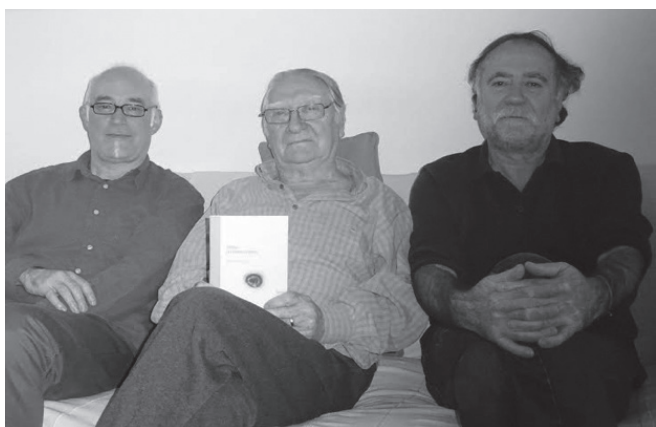
Agraïments a. Ramon Arozamena (Grup Estrop)

Lorenzo Duaso (foto Price i cia, 2011)
Documents annexes.
Foto del local de fotografia avui c mar
Alguna foto amb el grup Estrop
Poema el fotògraf
Extracte del discurs homenatge Gual

Foto de Price i cia amb Valls, Marçal i altres.

Casa d'en Marius i la Maria Carme a Barcelona. En Màrius, en Joan i jo, en Pacos

Poesia i Escultura

Josep M. Camí

De Màrius Sampere poeta, a Josep M. Camí escultor

IGNORO el signe astrològic d'en Josep M., però tota la seva obra que li conec pertany a la terra. O bé s'hi desploma verticalment, o

bé hi apunta, o bé s'hi ajeu, o bé se'n vol sortir i no pot, o bé és el producte de les seves capes interiors. Per bé que tots els escultors treballen la matèria, l'amassen, s'hi barallen, s'hi confonen, molts - a majoria - se'n deslliuren al final perquè bategui sola, perquè esdevingui tan etèria com el pensament o la tendresa. En Josep M., no; ell s'hi queda, la redueix a la simple tragèdia primordial; la seva sinceritat arriba fins al límit d'acceptar la segona veritat: la immobilitat definitiva.

De Josep M. Camí a Màrius Sampere

Estimat Màrius que estàs a la Glòria.

Amb aquest clar, contundent i profètic text per a la meua exposició TANGERE, l'any 1992 a la Galeria Joan Maneu de Palma de Mallorca, vam començar una relació i una admiració mútua, no solament personal sinó entre les nostres dues disciplines, o millor dit, entre dues professions, que habitualment no s'han agermanat.

ARA em toca a mi escriure, en Jordi Valls, poeta, de Santa Coloma, em proposa que parli d'aquesta col·laboració i relació que ha perdurat més de vint cinc anys, poeta-escultor, escultor-poeta, ho faré, però ho faré a poc a poc, són normes de la casa, em servirà de repàs com a memento i, emocionat, revisaré uns poemes teus que continuo ben lligats a unes escultures que perduren.

RECORDO. Eren finals dels vuitanta. Vaig anar a veure el responsable de Normalització Lingüística Catalana a Santa Coloma, en Cinto Santamera vivia i treballava allà i sabia de tu, allà et vaig conèixer. Després al Carrer Avinyó, sempre necessitava correccions de català, era la teva feina paral·lela a la teua obra, tu sempre disposat, sempre generós i altruista. Per sort aquestes visites van tenir continuïtat, gràcies Màrius.

Jo, en aquella època tocava fusta i ferro. Controlava l'escultura, però tenia poc control de la lletra i de la llengua, la nostra, la que tu tant has enriquit i sempre que has pogut ho has proclamat dient el teu poema **Com m'agrada.**

És ja primavera del 1992, reconec que fins aquell moment, jo era poc coneixedor de la teua obra, però un dia, decidit, et demano la possibilitat que escriguessis algun poema dedicat a la meua escultura, i tu sense dubtar-ho, ho vas acceptar. Vas venir al meu primer taller de Badalona, on vas descobrir la meua obra. Sí, les escultures de ferro fos, fosques, pesades i aspres, la meua producció d'aquell moment, et van captivar. Poder-les acariciar per no

dir amassar, et va entusiasmar, més encara al dir-te que el títol de l'exposició seria **TANGERE**, aquí va començar el diàleg i l'intercanvi en què coincidíem tots dos: el si o el no, el fet de ser-hi o no ser-hi, el viure o no viure!

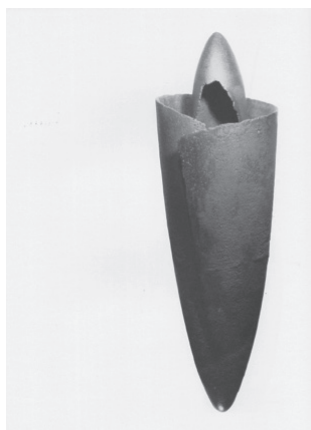
Recordades que vas escriure això?

Tangere vol dir, a més de tocar, anar de la primera a l'última conseqüència del tacte, sentir-ne l'aspror, les rugositats, les pregones virtuts minerals, en fi, la trajectòria natural cap al mutisme absolut i l'autodestrucció que, però, mai no s'acompleix sinó que resta latent en la mateixa escultura. Després de contemplar-la, d'entendre-la i identificar-nos-en, un hom podria ben cridar: Déu meu, només soc els meus cinc sentits? No hi ha res més? I l'amor? I l'ànima? L'ànima de l'obra d'en Josep M. és per tant, el reconeixement íntim de la matèria que, partint de la llum, del foc i de l'aigua, cau en el volum, en el ferro, en el repòs i s'hi sublima.

En definitiva, l'escultura d'en Josep M. (home que treballa incansablement i que diu que té tots els rèquiems i se'ls escolta, la qual cosa és símptoma d'inclinació als epílegs) està impregnada d'una mena de metafísica orgànica. Els seus cargols, ullals, elms, ous – tot fossilitzat – van del moviment inicial a la quietud final, de la flama a la cendra, de dalt a baix. I si algun cop un corn o una antena tendeixen al cel, s'alcen com un crit d'auxili.

I cada obra seva és, més que el que hi ha, el que no hi ha, és a dir, un objecte sagrat, un talismà, fins i tot un altar, on el deu de la tenebra immola el deu del foc: sacrifici invers, art autèntic, premonició de la mort, que en Josep M. doblega i domina al seu taller.

El sorprenen resultat d'aquell primer encaix entre escultura i poesia, van ser 9 poemes, no vas estalviar ni temps ni paraula. Crec que no vaig ser prou expressiu amb el meu agraïment, et recordo que el poema que més em va agradar, es Fou i ara el reescric:

Títol: **FOU**
Data: 1992
Material: ferro fos, tractat
Mesures: 90 x 29 x 26 cm

Fou. *Com un vas sagrat, com un calze – ple de vi lluminós que els déus antics, tan ebris d'amors incestuosos, haguessin rebutjat després de veure, així somies encara en aquells llavis dolços – que et van buidar de ser per sempre més.*

Bé, canviem de segle: A mitjans de 2000, el Museu de Badalona em proposa de fer una exposició individual. Podrà ser una exposició sorprenent, ja que les escultures seran dins les runes de les Termes Romanes que ara són Museu, l'espai, el muntatge i l'escenografia la faran espectacular, una seixanta d'escultures s'instal·laran de manera quasi arqueològica, dins els vestigis de la ciutat.

El Museu demana el text a José Corredor-Matheos, ja coneixedor de la meua obra des de 1986, però jo demano al Museu que diferents escultures vagin acompanyades dels teus poemes.

Noves retrobades al segon taller de Badalona, aquest és més gran, més escultures i més "trastos" replegats. Vam tenir molta feina, moltes escultures noves i diferents de les anteriors, les sèries: Tylopsis i Volaverunt, unes penjades planes a la paret, altres perpendiculars a la paret. En paraules teves: sorprenents, angoixants, provocadores i, vas descobrir que algunes tenen color, abans mai vist en la meua obra. Vam parlar poc, jo anava mostrant, tu prenies poques notes.

A pocs dies i content, vaig a casa teua on em sorprens amb 13 poemes, fets per a les escultures que més et van agradar entre una quarantena. L'alegria també va ser per a tu, en anunciar-te que aquests poemes serien publicats alternativament, al castellà, francès i anglès. La sorpresa va ser més gran en dir-te que alguns poemes es traduïrien al japonès, perquè posteriorment varies d'aquestes escultures les exposaria a Tòquio i a Sendai.

Recordes? L'exposició fou: **CAMÍ, Trobres, escultures al decumanus de Baetulo**, del novembre de 2001 al gener de 2002. La inauguració va ser fantàstica, tu i la M. Carme, Francesca Garcia directora del Museu, recolzada per Caterina Mieras regidora de Cultura i, tots els teus poemes dits per en Jaume Subirana.

Amb el teu permís, reedito dos poemes, els que vam considerar més significatius d'aquesta exposició:

Sinaítica. *Papallones són pulmons, pulmons són papallones, parella bategant, sempre dues – meitats fent el tot- de l'aire. Els dos llavis del bombeig: aspirar i respirar. Vol i caiguda.*

Saturnal. *Cap d'home vell, fusta abstreta, desprèn estelles, fatics ben esmolats, de ser – que el temps s'hi fa fort, en la fibra, contra l'immòbil. Diu: - només el passat construeix la forma justa - d'allò que penso ara.*

Títol: **SIANÍTICA**

Data: 1996

Material:
melis tractat

Mesures:
50 x 23 x 15 cm

Títol: **SATURNAL**

Data: 1999

Material:
acer i esmalt tractats

Mesures:
90 x 65 x 37 cm

A finals de 2003, per a mi, l'escultor, va arribar **TEMPS de SIBIL·LES**, una exposició programada per inaugurar-la el setembre de 2006 a l'Espai VolArt de la Fundació Vila Casas de Barcelona. També programàvem un bon catàleg de l'obra i un vídeo d'autor. Pel text vaig proposar a la nostra admirada Laura Borràs i Castanyer, llavors professora de la Universitat Oberta de Catalunya, i fotografies de Pere Pratdesaba. No vaig gosar demanar-te més poemes, però tu per iniciativa pròpia em vas oferir fer-ne. Com recordaràs, la densitat del text de l'actual Consellera de Cultura no va deixar espai als teus poemes en aquell catàleg. Primer les dames!

La M. Carme i tu, vàreu venir a la inauguració, presentada pel Sr. Antoni Vila Casas President de la Fundació, Gloria Bosch, Directora i la vital Laura, ens va sorprendre a tots amb uns extraordinaris textos per a cada escultura. Recordo els teus ulls.

Però, les escultures reclamaven els teus poemes. Un matí, dos dies després de la inauguració, tots dos sols, a porta tancada i a cop de Rèquiem de Mozart, ja que els títols i textos de les escultures en feien referència, tranquil·lament vam veure, tocar, olorar i sentir, la vida i mort que ens transmetien, les més d'una vintena d'escultures allà exposades, amb llums especials, flames i fum, olors de fusta, carbó, i ferro, fantàstica vivència compartida.

Pocs dies després em sorprens amb una pregunta, ja has fet més escultures? Et confirmo rotundament, no, he de descansar, i tu em convides a casa teva per lliurar-me la teva feina i, ai Déu! Em dones un plec de fulls amb 19 poemes, aquell moment va ser colpidor, emocionat, no els vaig poder llegir en aquell moment. Tu vas quedar sorprès de la meua reacció i en vam parlar. T'ho vaig agrair molt especialment i, me'n vaig anar a casa per fer-me'ls meus. Sempre números senesos, 9, 13, 19, axó confirma el teu interès per l'astrologia del que n'havíem parlat?

Em vas fer feliç quan més tard, aquests 19 poemes els vas incloure en el llibre **La ciutat submergida**, obra poètica inèdita (1970-2008) Edicions del salobre.

Llavors, faig, en secret, una polsera de banús i plata per obsequiar a la M. Carme, et proposo facis un poema dedicat a ella per gravar-lo, el fas. És el més curt que mai haves escrit, diu així: *De Màrius a Carme: et porto cap a mi, on els passos no es perden.*

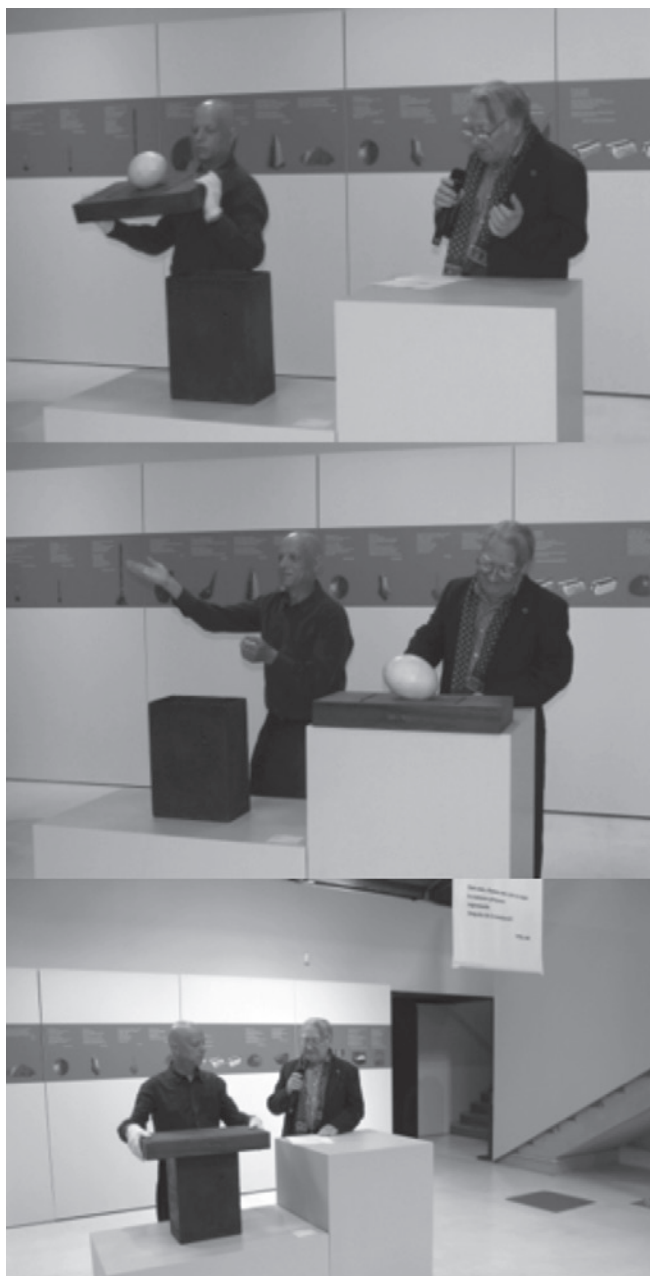
CAMÍ / SAMPERE

Som a 2010, Badalona és Ciutat de la Cultura Catalana. Amb aquest contundent títol, **CAMÍ / SAMPERE**, l'Espai Betúlia, Centre de la Paraula i la Lletre, de la mà d'Isabel Graña, directora i, coneixedora del nostre treball en comú, ens va organitzar una gran exposició on, el diàleg entre escultura-poesia, va fer palesa de l'encaix de la nostra obra.

Vista general de l'exposició CAMÍ / SAMPERE a l'Espai Betúlia, 2010

La bona sintonia en la visita guiada, tu llegint els poemes, jo amb el gest-acció, en Marc Egea amb l'acompanyament musical, amb els i les nostres fans, van fer que s'esdevingués màgica!

Títol: **VITA-AE**

Data: 2000

Material: coral, plom, ferro, ou d'estruç, mirall i crani

Mesures: 45 x 55 x 27 cm.

Arribem al 2011, em toca agrair-te de part de l'Equip del tallerBDN d'Escultura la teva valuosa aportació, el poema dedicat a l'escultura, que des d'aquesta data, tu o altri ha iniciat sempre la festa anual anomenada BRINDIS per l'Escultura, amb el teu poema. Enguany l'ha dit, amb veu potent, el més fidel dels teus amics, Carles Duarte, segur que l'has sentit!

Anem acabant. Fins aquell moment tu escrives els poemes quan jo acabava l'escultura. Amb les escultures **Rauxa** (2012) i **Seny** (2013) iniciem un treball de tàndem. Encara riem ara en veure el teu poema, metàl·lic, passejant-se pel taller mecànic damunt la traspalada.

Títol: **RAUXA**

Data: 2012

Material: acer inoxidable i cortén tractats

Mesures: 330 x 185 x 95 cm

Espai: Parc Art, Cassà de la Selva - Girona

Més tard, et vaig proposar una nova escultura amb poema incorporat, el tema: **morir**, tu sempre a punt per parlar d'aquest tema que ens ha esperonat a tots dos. També pactem que el títol el posaries tu, però amb sorpresa, li vas donar la volta i, l'escultura es diu **Resurrecció**.

Ara el gran poema negre i en relleu, jeu tranquil dins de l'obra, sota la fusta escultòrica mal ferida i parla de tu així:

Resurrecció. Sí, però el silenci – està ben viu, no pas callat – ni en repòs, sempre alerta, llisca avall, segueix

la inclinació – de l'ésser elegit, - la caiguda, com la fusta – que compleix el doble manament – del Déu vegetal: genera't!, -regenera't! Ajagut a la llitera, el cos estès s'abandona – als corrents inferiors – cap a l'eterna resurrecció – d'aquest amor estrany – que ens recull de terra – i ens consagra únics, criatures – malvades i bellíssimes

Si Màrius, és aquella escultura solitària que va presidir l'acte del teu Homenatge organitzat per la Institució de les Lletres Catalanes a Arts Santa Mònica, un calorós 14 de juliol de 2014, malgrat la megafonia...

Títol: Camí / Sampere

Tema: Homenatge: Arts Santa Mònica

Data: juliol de 2014

A l'esquerra detall de l'escultura **RESURRECCIÓ**

Acabo aquest memento, m'acomio amb una controlada emoció, però abans vull recordar- te la darrera escultura que vam fer junts.

A manera d'homenatge -això t'ho vaig dir després- et proposo treballar, patir i gaudir, amb el teu tema preferit: l'òpera **Tristany- Isolda**. Extraordinari el resultat: 2 poemes de plom enamorat, reposen damunt de la nostra doble escultura de ferro i fusta, ferida però acollidora. Has sentit les crítiques?

Excepcional han dit uns, brutal han dit altres, alguns han callat!!

Màrius, M. Carme, gràcies per deixar-me compartir el vostre amor durant el teu llarg comiat.

.

Badalona, dimarts 12 de febrer de 2019

Màrius Sampere: In-Fluència

David Madueño Sentís

Apartat durant anys de la primera línia literària per la consideració crítica d'autor inclassificable, malgrat l'intent de Josep Maria Castellet d'incloure'l (erròniament) en el grup de lírica social dels anys seixanta del segle XX, Màrius Sampere es prenia amb ironia

aquesta situació en llibres com *L'ocell* que udola (1990), on poetitza sobre la manca de repercussió de la seva obra: *"Mes ai, finalment algú, reconeixent-me / la veritable veu, potser no meva / sinó del qui m'habita sense límit, / em comprendrà i cridarà des del més fons / dels ulls desesperats: tu dius / la veritat, tu em fas l'horror! I fugirà / de mi com del diable". ("Poeta")*

Malgrat tot, durant la dècada dels anys noranta comença a forjar-se el futur reconeixement que ja, en ple segle XXI, se li dispensarà, sobretot a partir del llampec creatiu de *Les imminències* (2002). Per a molts lectors de nova fornada, aquest va esdevenir un text fonamental en el descobriment d'un poeta diferent, còsmic, paradoxal, que interpel·la i repta constantment el lector. La pregunta i la resposta equivocada que sempre poblen els seus versos ens serveix per adonar-nos que això de ser poeta pot ser una mena d'exercici atàvic, més enllà de l'exploració egòlatra d'un mateix i del formalisme artificiosos. És cert que sovint hi podem trobar traces autobiogràfiques —sobretot pel que fa a la presència aclaparadora de la mare—, però dins una mar de qüestions i dubtes dirigits al demiürg, a l'existència, al lligam inextricable entre vida i mort, que es retroalimenten sense parar.

Tots aquests elements foren valorats pel poeta i editor Àlex Susanna des de l'editorial Columna, amb qui Sampere publica a partir d'*Oniris* i el tret del caçador (1989). Deu anys més tard, l'antologia

Si no fos en secret, a cura de D. Sam Abrams i Jaume Subirana, inicia un nou cicle a Proa, i tal com recorda Carles Duarte al pròleg del volum recopilatori Descodificacions (2019), “*constitueix una fita primordial i indispensable en la difusió de la poesia samperiana.*”¹ Després arribaria la valoració crítica amb estudis de Vicenç Llorca, Margarida Codina, Susanna Rafart, Lluís Calvo, Jordi Valls o Mireia Vidal-Conte, poetes de diverses generacions que constaten la presència i permanència de la poètica samperiana al llarg de les darreres dècades, lluny de l’obscurantisme i l’estancament dels primers anys.

¹ Duarte, Carles: “Màrius Sampere, la bellesa, la ferida”. Dins Sampere, Màrius, Descodificacions. Barcelona: Proa, pàg. 22.

POESIA IMMINENT

Dèiem abans que el moment de surgència i reconeixement de Sampere amb Les imminències va coincidir, a més, amb l’aparició de tota una fornada de nous i noves poetes que estaven canviant les coordenades de la poesia catalana.

Allunyant-se del lirisme i el formalisme, que durant els anys noranta havien esdevingut un model més o menys homogeni, espigolen en poètiques menys matèriques, més obscures, més subversives, i ensopeguen amb Andreu Vidal, Blai Bonet i Miquel Bauçà.

D’altres, que conceben la poesia com a quelcom més experimental, troben en Enric Casasses, Carles Hac Mor o Jordi Vintró alguns dels seus referents.

És lògic, doncs, que un autor tan diferent com Sampere esdevingués una influència estilística i temàtica, tant per als uns com per als altres: la poesia còsmica de Sampere, amb aquesta barreja de metafísica improbable, astronomia imperfecta, efluis matèrics humans o elements onírics, sovint s’encreua amb la voluntat d’ironitzar i de revelar-nos les grans paradoxes.

PRÒLEGS I PREMIS

L’any 2006 vaig tenir el plaer d’entrevistar Màrius Sampere a casa seva. Incansable, ens confessava que, malgrat els problemes de salut, seguia escrivint i, sobretot, participant com a jurat en premis de poesia. Malgrat el volum de feina, se

sentia content de poder-hi descobrir de tant en tant afinitats i urgències entre els participants. Sovint, aquest exercici anava lligat a l’escriptura de pròlegs: en determinats casos, els poetes guanyadors li demanaven l’apadrinament; en d’altres, eren coneguts i/o admiradors de la seva obra, qui sol·licitaven la seva anàlisi per obrir les portes del llibre. Com a autor de pròlegs, a més, Sampere tampoc se cenyia a les habituals paraules d’encoratjament, contextualització i valoració diguem-ne acadèmica, i per tant també era una oportunitat de gaudir amb el seu únic i personalíssim estil.

“*Ser poeta: donar a la paraula l’oportunitat d’una nova dimensió*”², escriu al “**Pròleg fosc**” que dedica a **Plec de claror** (premi Josep M. López Picó 2004), de Lala Blay, autora d’una obra breu, plena de simbolisme i suggeriments.

També dedica unes paraules a Mireia Calafell quan guanya el mateix premi, aquest cop l’edició del 2009, amb **Costures**, o quan Sònia Moll Gamboa debuta amb **Non si male nunc** (V premi Sant Celoni 2007), on aprofita per parlar de la tasca de jurat amb força pragmatisme: “*...he hagut de presenciar, incessant, la rua de les il·lusions, la saturació, una certa invitació a l’asfíxia. He hagut de preguntar-me si hi havia més espai, més aire, per sobreviure. (...) Crear és molt difícil. I tots sabem que la mera reproducció (pròdiga, mecànica) no garanteix el geni. Tanmateix, quan com en aquest cas et ve a les mans un poemari com el present, respireu alleugerit. S’ha produït la pausa; per uns instants, la paraula i el sentit tornen al seu estat natural.*”³

Altres cops, tanmateix, no ha calgut tant el premi com la bona relació personal. És el cas de Montserrat Costas, qui el 2016 trencava deu anys de silenci amb el llibre **La murga**, i en una entrevista explicava per què havia demanat a Sampere l’escriptura del pròleg:

“*El Sampere és molt gran, que sigui o no un poeta central o nacional a la nostra literatura no sóc jo qui ho hauria de respondre, sinó que ens ho hauríem de respondre tots com a país. Jo el coneixia de fa molts anys i quan vaig publicar L’amplitud dels angles recordo que em va dir emprenyat que per què no li havia demanat que em fes el pròleg, la veritat és que em feia cosa, però li vaig prometre que quan tragués el següent llibre li demanaria*”⁴

² Sampere, Màrius: “Pròleg fosc”. Dins Blay, Lala, Plec de claror. Barcelona: Proa, 2005, pàg. 9.

³ Sampere, Màrius: “Pròleg”. Dins Moll Gamboa, Sònia, Non si male nunc. Barcelona: Viena, 2008, pàg. 10.

⁴Quero, Toni. "Montserrat Costas: «La poesia no ha de parlar sempre de temes greus i profunds»" [en línia]. Núvol, 4 novembre 2013. <https://www.nuvol.com/entrevistes/montserrat-costas-la-poesia-no-ha-de-parlar-sempre-de-temes-greus-i-profunds-tambe-pot-serlleugera-i-frivola/> [Consulta: 15 febrer 2019].

IN-FLUÈNCIES

Un any després de la seva mort, la poesia de Màrius Sampere segueix fluint pels cabals de la poesia catalana. Ara disposem de Descodificacions, la tria de vuit llibres que, a parer dels editors (Carles Duarte i Mireia Vidal-Conte), conformen la base de la poesia samperiana.

D'altra banda, a Labreu s'hi troben les seves darreres apostes poètiques (**L'esfera insomne i Dèmens**), publicades a la col·lecció "**Alabatre**". Un gest no pas menor: Marc Romera i Ester Andorrà, amb el suport de Mireia Vidal-Conte, van tenir clar que dins el seu segell, que combina autors de nova fornada amb d'altres de més edat, tots ells representants de formes diferents d'acostar-se a la poesia, Sampere hi havia de tenir cabuda. Precisament, alguns dels autors habituals del segell han fet pública la seva admiració pel poeta.

És el cas d'Anna Gual, autora de *Símbol 47 o Molsa*, qui opinava que *L'esfera insomne de Sampere "és un poemari que toca tots els aspectes de la vida, no se'n deixa ni un; toca la vida, la mort, les pors, les alegries, i ho fa d'una manera molt delicada i molt incisiva a la vegada"*.⁵ Esteve Plantada, també interrogat, s'allunya de les temàtiques i aprofundeix en l'estil: *Per les imatges, la potència obscura, dura, agra, t'interpel·lava moltíssim; té també aquesta dimensió de parlar amb la divinitat, el misticisme, però no només parlar, sinó de destruir-la també*.⁶

És interessant l'esment del demiürg: en una època de laïcisme general, Sampere ha sabut retornar el cant espiritual als nostres temps, però (post) modernitzant-ne la seva significació. Lluny del Déu mort de Nietzsche, veient que quan els éssers humans, en enfrontar-nos al buit i el silenci hem caigut en la desfeta dels valors, el nihilisme i l'apocalipsi, retornem al nostre paper de criatura frankensteiniana, i sense oracions ni litúrgies, tornem a dirigir la mirada i els precis cap al cel, empenyats, desorientats: Déu és l'atzar, l'incomprensible riu dels esdeveniments i les paradoxes, però també el representant d'un cert camí més o menys visible entre tanta absurditat i confusió.

Un altre element molt present en Sampere és el concepte orientalista de la dualitat cosmològica, l'antítesi i l'oxímoron. Eros i Tànatós es toquen amb impudícia en els seus poemes, i així podem deprimir-nos en un i, en canvi, insuflar-nos d'ànim en un altre. Sampere mateix reconeixia que sovint es contradeia, perquè l'ésser humà és contradictori. I malgrat la mort i el dolor, sempre hi ha la vida i el goig, que el poeta representa a través de la sensualitat i l'erotisme. La vivència del sexe com a fluència vital ens acosta a Jaume C. Pons Alorda, de qui Era (2018) esdevé el darrer exemple palpable de la petja samperiana en la seva poesia. Autor desacomplexat, de verb cabalós i adjectivació i lexicalització emfàtiques, la seva obra sobreix d'elements orgànics, matèrics, però alhora buscant-hi el misticisme i la metafísica. Un impuls vital imparable infla el velam de la seva veu poètica.

Sampere, en aquest sentit, és molt menys impulsiu; malgrat els seus excessos, el lector pot veure un qüestionament i una ironia constants que l'ajuden a contrarestar l'entusiasme. I malgrat això, els punts de contacte són evidents. Per cert: Sampere ja havia prologat l'anterior llibre d'Alorda, **Cala foc als ossos**. Alguns d'aquests trets estilístics i temàtics es poden observar en la poètica d'Anna Gual: **L'ésser solar**, títol d'un dels seus llibres, exemplifica aquesta visió cosmològica.

Sembla, doncs, que l'univers líric de Màrius Sampere ha aconseguit esclatar amb la força del Big Bang i la seva posterior expansió en les coordenades del sistema poètic català per tal de fluir i in-fluir durant les futures dècades.

⁵Mur, Gerard E. "Els poetes canten Sampere" [en línia]. Núvol, 27 novembre 2018. <https://www.nuvol.com/noticies/els-poetes-canten-sampere/> [Consulta: 15 febrer 2019].

⁶Mur, Gerard E. op. cit.

GRAMENETUM

Entitats que componen "Ciutat Universitària":

Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet

Campus
de l'Alimentació
Universitat de Barcelona

FUNDACIÓ HOSPITAL DE
l'Esperit Sant

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

